

Prou violència contra les dones!

Propostes didàctiques

© AI

La discriminació i la violència contra les dones i les nenes és un fenomen endèmic arreu del món

Edats:

Primària, ESO, Batxillerat i Educació d'adults

ÍNDEX

• Què és AI?	2
• Introducció	3
• Objectius, nivell educatiu, temporalització	4
• Estereotips: orígens de la discriminació	5
• Discriminació en l'àmbit cultural i religiós	5
• Discriminació en l'àmbit econòmic i polític	5
• Violència contra les dones i Drets Humans	6
• Discriminació i violència contra les dones	7
• Col·lectius amb desavantatges específics	7
• La dona en l'àmbit dels mitjans de comunicació	8
• La dona en l'àmbit de l'educació	9
• Marc normatiu dels Drets de les Dones	11
• Recomanacions d'AI	13
• Actua! Casos reals d'apel·lació	14
• Adreces d'interès	17
• Filmografia	18
• Bibliografia infantil	20
• Activitats didàctiques. Educació Primària	21
• Activitats didàctiques. Educació Secundària i Batxillerat	29
• Activitats didàctiques. Educació Adults	57

1. Què és Amnistia Internacional?

Amnistia Internacional és una organització d'abast mundial de defensors dels drets humans. És imparcial, independent de qualsevol govern, partit polític, ideologia, interès econòmic o creença religiosa.

En el context del seu treball de promoció de tots els drets humans, Amnistia Internacional investiga i actua per tal d'impedir i aturar els abusos greus contra el dret a la integritat física i mental, a la llibertat de consciència i d'expressió i a no patir discriminació (relativa tant als drets civils i polítics com als drets econòmics, socials i culturals).

Amnistia Internacional intenta destapar els abusos contra els drets humans de forma concreta i ràpida. Investiga de manera sistemàtica i imparcial les circumstàncies tant de casos concrets com de situacions generalitzades d'abusos contra els drets humans. Fa públics els resultats d'aquestes investigacions i mobilitza l'opinió pública per tal d'aturar els abusos.

Amnistia Internacional insta els governs a què ratifiquin i apliquin les normes de drets humans. Fomenta alhora el recolzament i el respecte dels drets humans per part dels grups polítics armats, les organitzacions intergovernamentals, les empreses, els particulars i tots els òrgans de la societat.

Actualment, la seva feina es concentra de forma prioritària en els àmbits següents:

- L'alliberament dels presos de consciència (les persones empresonades per motiu de les seves idees, color de la pell, sexe, origen ètnic, idioma o religió i que no han utilitzat o advocat per la violència).
- L'abolició de la pena de mort.
- L'eradicació de les execucions extrajudicials i les desaparicions.
- L'eradicació de la tortura i d'altres tractes cruels als presos.
- La celebració de judicis justos i ràpids per als presos polítics.
- La protecció dels refugiats.
- La lluita contra la discriminació.

Amnistia Internacional i l'Educació en Drets Humans

L'educació en drets humans és un objectiu prioritari d'Amnistia Internacional.

Segons Amnistia Internacional, aquest treball educatiu en relació als drets humans ha d'implicar tots els sectors socials: educadors, pares i mares, joves, juristes, educadors socials, sindicalistes, etc. No es pot delegar exclusivament només en mans dels governs.

Aquests materials que oferim pretenen facilitar aquesta feina educativa, en aquest cas pel que fa als drets de les dones, tot posant de manifest alhora la importància d'implicar-se també activament en la lluita per la defensa dels drets humans.

2. Introducció

La Declaració Universal dels Drets Humans reconeix la igualtat de drets entre homes i dones. Però tant els mitjans de comunicació de forma quotidiana com periòdicament els informes dels organismes internacionals ens demostren que aquesta igualtat de moment és més una aspiració que una realitat.

La discriminació de gènere és una realitat mundial. La podem definir com la forma en què s'assignen o s'adopten diferents funcions, actituds, relacions o valors a les persones segons aquestes siguin homes o dones.

La violència contra les dones és probablement la violació dels drets humans més universal de totes les que es produeixen en l'actualitat. Existeix en totes les societats del món, sigui el que sigui el seu sistema polític o econòmic. De diferents maneres, impregna cultures, religions, classes socials i ètnies. Les estadístiques demostren que, malauradament, avui dia a cap país els drets de les dones són respectats plenament.

És cert que s'ha avançat molt les darreres dècades, però encara queda moltíssima feina per fer. Especialment en el món educatiu no s'han d'estalviar esforços en aquest sentit. Cal explicar les causes de la discriminació, conscienciar sobre les qüestions de gènere, ajudar a fer comprendre les limitacions a les quals, dones i homes, estem sotmesos a causa dels prejudicis inherents a la definició del nostre gènere. Amb l'objectiu final de promoure la implicació i l'acció, fent així possible una transformació de la realitat.

AGRAÏMENTS

Volem agrair la col·laboració de totes les persones que han participat en l'elaboració d'aquest material. De manera especial a Enrique Javier Díez Gutiérrez, de la Universitat de León, per l'estudi sobre els videojocs al qual ens referim i que ens ha estat de gran utilitat; al grup de Sevilla; a la Secció Belga d'Amnistia Internacional, i a la companya i amiga Elena García Oliveros, que ha elaborat les activitats didàctiques sobre videojocs i publicitat.

D'altra banda, volem aprofitar també per assenyalar que, pel que fa a les opinions o treballs citats, Amnistia Internacional no comparteix necessàriament les opinions provinents de persones alienes a l'organització.

Objectius, nivell educatiu, temporalització

3. Objectius

- Proporcionar informacions bàsiques a l'educador perquè pugui aprofundir en aquest tema.
- Incloure suggeriments pedagògics complementaris per a Primària, Secundària i Adults.
- Despertar i potenciar una consciència de solidaritat pel que fa a la igualtat de drets entre nenes i nens, entre dones i homes.
- Promoure l'acció en el sentit que tots hem de treballar per protegir i aconseguir els drets de tothom.

4. Nivell educatiu

Alumnat d'Educació Primària.

Alumnat d'Educació Secundària.

Alumnat de Batxillerat.

Alumnat d'Universitat i Formació Professional.

Alumnat d'Escoles d'Adults.

5. Temporalització i transversalitat

Aquest material, més enllà de fer-se servir puntualment, té l'objectiu que es pugui fer servir en diverses àrees de coneixement, de forma transversal com: Llenguatge, Ètica, Socials, Història... podent-se adaptar a les programacions com a complement dels aprenentatges de continguts específics de cada matèria.

El tractament transversal d'aquesta unitat té com a meta que l'alumnat compregui i assumeixi com a natural, a través la pròpia pràctica, que la igualtat de gènere és un dret humà, comproment-se alhora en la seva consecució.

Totes les activitats que es proposen tenen una edat recomanada. No obstant, serà el professorat qui vegi la seva conveniència o l'eventual adaptació d'aquestes activitats a altres nivells diferents dels proposats. A part de les activitats proposades, sempre es poden realitzar activitats partint de la informació dels continguts, ja sigui de forma directa o elaborada (segons convingui per l'edat).

Relació d'etapes educatives amb les edats:

Infantil: 0-5 anys.

Primària: 6-12 anys (en tres cicles de dos anys).

Secundària: 13-16 anys.

Batxillerat: 17-18 anys.

6. Continguts

En aquest apartat volem proporcionar informació sobre diferents aspectes de la discriminació de gènere que, encara que extensament coneguts, al mirar-los en el seu conjunt ens fan tenir una idea més clara del problema, facilitant-nos per tant buscar-li solucions.

6.1. Estereotips: orígens de la discriminació

A tot el món, les funcions i els llocs de la dona en la societat estan predefinitos. Un dels aspectes clau de tota cultura és la forma que defineix les funcions o rols de gènere. Gairebé sense excepció, a les dones se'ls assignen funcions supeditades a les dels homes. A gairebé totes les cultures del món es donen formes de violència contra les dones que passen pràcticament inadvertides perquè es consideren "normals". Els valors de la comunitat poden fomentar o facilitar la violència contra les dones. Les pròpies dones són de vegades còmplices d'actes de violència contra altres dones.

La imatge que té la societat dels rols adequats per a cada gènere pot ser causa directa d'abusos. Els estereotips culturals s'utilitzen sovint per a justificar abusos contra dones de grups racials, nacionals i religiosos concrets.

És cada vegada més freqüent que governs i d'altres grups dubtin de la universalitat dels drets humans basant-se en que la cultura i la tradició de cada lloc han de prevaler sobre aquests drets. L'argument del relativisme cultural s'aplica a les qüestions de gènere i sexualitat més que a cap altra àrea del moviment internacional de drets humans i s'utilitza per a afirmar que la cultura i la tradició justifiquen la violència de gènere, malgrat que les cultures no són estàtiques ni unitàries, sinó que canvien i s'adapten a les circumstàncies de l'època.

6.2 Discriminació en l'àmbit cultural i religió

La cultura i la religió són mitjans importants per a la realització dels éssers humans; les persones han de gaudir del dret a la llibertat de religió i d'una cultura, drets reconeguts dins les normes internacionals, i no s'ha d'utilitzar la religió i la cultura com a excusa perquè un gènere domini i sotmeti a abusos a l'altre. La "cultura", la "tradició" i el "costum" estan subjectes a la interpretació que en facin els integrants de la comunitat. Per a justificar moltes de les regles o normes socials o culturals mitjançant les quals es limiten els drets de les dones s'invoquen valors culturals o religiosos. A tall d'exemple, les dones afganeses viuen confinades en les seves cases, se'ls nega el dret d'associació, de llibertat d'expressió, de treballar o d'estudiar només perquè es considera anti-islàmic que realitzin aquestes activitats.

6.3. Discriminació en l'àmbit econòmic i polític

Però la discriminació de les dones no se circumscriu a l'àrea domèstica, la discriminació contra les dones transcendeix totes les divisions socials i econòmiques. Des de l'Antiguitat i fins a l'actualitat, la dona ha estat allunyada dels centres de poder, dels espais on es prenen les decisions, sent aquest un espai exclusivament masculí. En les nostres societats considerades avançades passava el mateix fins fa molt poc. Milers de dones han hagut de lluitar i morir pel dret al vot. Actualment, hi ha una mitjana del 16% de dones en els Parlaments i una xifra semblant en lloc de decisió de les empreses, bancs, etc.

Les dones pateixen discriminació en l'accés al treball, el sou i el dret a enregistrar propietats al seu nom. Habitualment guanyen i posseeixen menys que els homes. A causa dels obstacles que troben per a entrar en el mercat de treball formal, és més probable que treballin en el sector informal, on l'ocupació està menys protegida. També és més probable que facin treballs no remunerats. Conseqüència: la pobresa limita les oportunitats en la vida de moltes dones.

Continguts

Quant a l'àmbit laboral, s'ha reduït a la part no remunerada del sector: tasques de cura a persones depenents, tasques domèstiques i treball voluntari. Segons alguns càlculs, les dones realitzen el 67% del treball mundial però només un 10% és remunerat.

La menor qualitat de l'ocupació femenina (major taxa d'atur, diferències retributives, la precarietat i l'eventualitat, el protagonisme de l'economia submergida i la menor cobertura de protecció social) reflecteix la discriminació de la dona en aquest àmbit i una de les seves conseqüències és la dependència econòmica. Aquesta major dependència econòmica provoca una menor llibertat i autonomia quan es produeixen abusos i violència contra les dones. Però aquesta no és l'única conseqüència, el treball és també un factor fonamental en la socialització i la integració de les persones en el seu entorn i, en l'actualitat, és un bé escàs que afegeix valor i consideració social a qui en té, i estimagtiz a qui no hi pot accedir.

Amb freqüència, la discriminació que pateixen les dones pel seu gènere es combina amb altres formes de discriminació i les duu a la marginació. Un fenomen creixent és la "feminització de la pobresa". Les dones representen el 51% de la població mundial però només posseeix el 10% del diners que circulen en el món i un 1% de totes les propietats; el 80% del gairebé milió i mig de les persones que viuen amb menys d'un dòlar al dia són dones i a Espanya, l'atur femení és el doble que la taxa masculina.

6.4. Violència contra les dones i Drets Humans

La violència contra les dones és la major barbaritat comesa contra els drets humans en els nostres temps.

Des que neixen fins que moren, tant en temps de pau com de guerra, les dones s'enfronten a la discriminació i la violència de l'Estat, la comunitat i la família. L'infanticidi femení priva a innumbrables dones de la mateixa vida. Cada any, milions de nenes i dones pateixen violacions i abusos sexuals a mans de familiars, homes aliens a la família, agents de seguretat o combatents armats.

Algunes formes de violència, com els embarassos i els avortaments forçats, la "crema de núvies" i els abusos relacionats amb el dot, són específiques de les dones. Unes altres, com la violència en l'àmbit familiar —coneguda també com violència domèstica—, tenen entre les seves víctimes un nombre desproporcionat de dones. Durant els conflictes armats, la violència contra les dones habitualment es fa servir com arma de guerra per a deshumanitzar-les o per a perseguir a la comunitat a la qual pertanyen.

La violència contra les dones no és exclusiva de cap sistema polític o econòmic; es dona en totes les societats del món i sense distinció de posició econòmica, raça o cultura. Les estadístiques de violència contra les dones posen al descobert l'existència d'una tragèdia de dimensions mundials des del punt de vista dels drets humans.

- Com a mínim, una de cada tres dones ha estat colpejada, obligada a mantenir relacions sexuals o sotmesa a algun altre tipus d'abús durant la seva vida, segons un estudi basat en 50 enquestes de tot el món. En general, l'autor dels abusos és un familiar o un conegut.

- El Consell d'Europa ha afirmat que la violència en l'àmbit familiar és la principal causa de mort i discapacitat entre les dones de 16 a 44 anys i provoca més morts i problemes de salut que el càncer o els accidents de tràfic.

- Més de 60 milions de dones "falten" avui al món com a conseqüència de pràctiques com l'avortament selectiu en funció del sexe i l'infanticidi femení, segons càlculs de Amartya Sen, premi Nobel d'Economia de 1998.

Continguts

6.5 Discriminació i Violència contra les dones

La causa subjacent de la violència contra les dones és la discriminació, que els nega la igualtat respecte dels homes en tots els aspectes de la vida. La violència té el seu origen en la discriminació i alhora serveix per a reforçar-la, impedit que les dones exerceixin els seus drets i llibertats en igualtat amb els homes.

La definició de la discriminació abasta la violència de gènere. La violència contra les dones és una forma de violència de gènere. És violència dirigida contra les dones pel fet de ser dones o que afecta a les dones desproporcionadament. Inclou els actes que infligeixen dany o patiment físic, mental o sexual, les amenaces d'aquests actes, la coacció i altres formes de privació de llibertat. La violència de gènere pot infringir disposicions específiques de la Convenció sobre la Dona amb independència que en elles s'esmenti o no expressament la violència. La violència contra les dones és un subconjunt de la violència de gènere, que inclou també la violència contra els homes en algunes circumstàncies i la violència contra els homes i les dones a causa de la seva orientació sexual.

La violència en l'àmbit familiar adopta diferents formes: des d'agressió física fins a abús psicològic. No obstant això, la violació és la major violència sexual, però es denuncia poc a causa de l'estigma que comporta. Encara és més infreqüent que es castigui. La violència contra les dones es denuncia mínimament. Les causes que impedeixen que les dones denunciïn els incidents de violència són diverses: temor a les represàlies, falta d'independència econòmica, dependència efectiva o consideració als fills. En gran mesura, la violència contra les dones no es combat o es castiga. Els Estats són responsables dels abusos comesos per agents o funcionaris, però també poden ser-ho, en virtut del dret internacional, dels abusos dels drets humans de la dona comesos per particulars quan no exerceixen la deguda diligència per a impedir, investigar i castigar aquests abusos, i per a assegurar la reparació a les víctimes d'aquests abusos. Alguns Estats no posseeixen cap llei referent a això, uns altres només lleis deficientes i també hi ha països que disposen de legislació apropiada, però no l'apliquen plenament.

6.6 Col·lectius amb desavantatges específics

Malgrat estar tan estesa, la violència de gènere no és "natural" ni "inevitable". La violència contra les dones és una expressió de normes i valors històrics i culturals concrets. Encara que la violència contra les dones és universal, moltes dones són objecte de formes concretes de violència a causa de aspectes particulars de la seva identitat. La raça, l'ètnia, la cultura, l'idioma, la identitat sexual, la pobresa i la salut (especialment el fet de ser portadores del VIH) són alguns dels molts factors de risc de la violència contra les dones.

La pobresa i la marginació són factors causals de la violència contra les dones, i també són conseqüències d'ella. Els efectes negatius de la globalització deixen cada vegada més dones atrapades en els marges de la societat. Resulta molt difícil per a les dones que viuen en la pobresa escapar de situacions d'abús, aconseguir protecció i accedir al sistema de justícia penal per a buscar rescabament. L'analfabetisme i la pobresa limiten greument la capacitat de les dones per a organitzar-se a fi de lluitar per aconseguir canvis.

El comitè de la CEDAW (Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Violència contra la Dona), en la seva recomanació general 19, reconeix l'existència de tres col·lectius de dones especialment exposats i vulnerables davant la violència de gènere, la protecció dels quals ha d'intensificar-se per part de l'Estat. Es tracta de les immigrants clandestines, les sol·licitants d'asil i les dones rurals.

Continguts

La Convenció de l'ONU sobre els Drets dels Infants obliga, expressament, als Estats a protegir els nens i les nenes, sense distinció de cap mena, de la violència i d'altres abusos a la llar, a l'escola i a la comunitat. I igual que la violència contra les dones, la violència contra les nenes a la llar o a l'escola no només danya el cos, sinó que té conseqüències duradores i devastadores per al sentit de la dignitat i l'autoestima. No protegir les nenes en perill a causa de la seva identitat sexual o de la seva presumpta identitat sexual és potser una de les formes més cruels de discriminació i de violació dels seus drets humans.

Un altre col·lectiu inclou les dones objecte de discriminació a causa de la seva orientació sexual. Les dones que revelen la seva orientació sexual de vegades són obligades per les seves famílies a casar-se o a tenir relacions sexuals amb homes. Això no només és discriminatori, sinó que pot equivaler a tortura i esclavitud sexual. A més, les lesbianes poden ser víctimes d'altres maltractaments com les proves de virginitat o els embarassos forçats. Atès que la família i la comunitat poden controlar amb més facilitat l'experiència sexual de les dones, les lesbianes s'enfronten a obstacles diferents quan es resisteixen als maltractaments o busquen una reparació. Aquest conjunt de dones corren el risc de ser maltractades en societats on es considera que duen la "vergonya" a les seves famílies o a les seves comunitats.

6.7 La dona en l'àmbit dels mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació són un element fonamental en la societat actual que, en moltes ocasions, contribueixen a la consolidació d'estereotips relatius a la dona. La premsa, la ràdio i la televisió reflecteixen els valors i estereotips que dominen en la societat, per això canviar els rols amb els quals es retrata a la dona en la publicitat no és només cosa dels publicistes.

Segons l'article "La represión sexual de la mujer en la publicidad", d'Amaya Sánchez-Contador, publicat per l'Observatorio de la Mujer de la Universitat de Granada, "... alguns sectors de la publicitat segueixen utilitzant una imatge de la dona masculina, amb imatges estereotipades que, encara que mostren comportaments o rols de la dona, es duen a l'extrem amb l'agreujant que en multitud d'ocasions aquestes imatges es tornen denigrants i vulneren la dignitat de la dona." De la mateixa manera que ens inducteix al consum, la publicitat és un catalitzador de l'opinió de la societat, dels seus prejudicis i la seva visió. Per aquest motiu, el canvi de rols també es reflecteix en la publicitat, i no sempre de forma positiva, "... la publicitat ha tendit a minimitzar la dona i "exhibir-la" en els anuncis com un ésser amb menys possibilitats de desenvolupament personal, a més de lloar determinats estils de vida. El cos femení i la dona com a objecte sexual segueixen sent el plat fort d'agències i clients".

La imatge de la dona en els videojocs és similar, segons el treball sobre sexisme en els videojocs que ha realitzat Enrique Javier Díez Gutiérrez, de la Universitat de León en col·laboració amb el Instituto de la Mujer. Diu: "... la majoria dels videojocs comercials que usen els adolescents i joves tendeixen a reproduir estereotips sexuals contraris als valors que educativa i socialment hem establert com principis bàsics en la nostra societat." Així, la imatge de la dona que els videojocs presenten "... revela que la representació femenina en els videojocs és generalment minusvalorada, i en actituds dominades i passives. La imatge de la dona en els jocs, i en això les coincidències són generals, ha estat tradicionalment maltractada amb ferocitat. Els seus models corporals tendeixen a l'exageració [...]. La seva vestimenta no respon a les necessitats del moment, de la història, del treball o de l'acció que realitza en el videojoc, sinó a mostrar-se "insinuant" o "seductora" cap als homes. [...] Sembla doncs que la imatge de la figura femenina està més relacionada amb les seves connotacions físiques que amb els seus atributs intel·lectuals, morals, psicològics i amb les seves capacitats de relació o de desenvolupament personal i social".

Continguts

6.8. La dona en l'àmbit de l'educació: educar en la igualtat des de l'escola

Segons informes de l'Institut de la Mujer, l'educació es considera un dels elements fonamentals per al desenvolupament dels països. Els efectes positius que produeix, al marge de la formació individual, repercuteixen en benefici de tota la comunitat. En aquest sentit, diferents estudis suggereixen que el creixement econòmic no depèn tant del nivell de pobresa inicial com del grau de formació de la població, i és aquest el que determina el ritme de creixement econòmic.

La desigual consideració de l'home i la dona davant l'educació ha estat palpable al llarg de tots els temps. Atès que la societat assignava rols diferents a homes i a dones l'educació s'havia d'enfocar en funció del sexe. En el model de rols separats, l'ensenyament s'impartia en escoles separades, amb un currículum diferenciat. Per a les nenes, determinades matèries eren substituïdes per aquelles "pròpies del seu sexe". Fins a finals del segle XIX no es comencen a defensar idees educatives més igualitàries, per a les quals s'acceptava que les dones poguessin accedir a estudis secundaris i superiors o que els nens i nenes s'eduquessin en els mateixos centres.

Durant la dècada dels noranta es va produir un fort moviment a favor de la universalització de l'educació bàsica. Aquest moviment, impulsat des d'organismes internacionals (UNESCO, Banc Mundial) governs i ONGs de tot el món, es va iniciar amb la Declaració Universal d'Educació per a Tots (Jomtien, Tailàndia, 1990). Després d'aquesta declaració s'han realitzat avanços, però també queda molt per fer:

- Menys de la tercera part dels més de 800 milions dels nens i nenes menors de sis anys reben algun tipus d'educació.
- Més de 113 milions d'infants, el 60% nenes, no tenen accés a l'ensenyament primari.
- Com a mínim, 880 milions de persones adultes, en la seva majoria dones, són analfabetes.

A l'Estat espanyol el dret legal de les nenes a una educació elemental s'estableix el 1856 amb la Llei Moyano. Des de llavors diverses lleis han intentat eliminar la discriminació. El 1970 es va establir la coeducació en els centres públics. En aquest model d'escola mixta, l'educació ha de ser exactament la mateixa i la intervenció educativa va orientada a garantir la llibertat d'elecció de tots els individus i a potenciar al màxim el desenvolupament personal.

El 1990, la LOGSE va establir com principi normatiu la no discriminació per raó de sexe. El model de coeducació suposa prendre com a models de referència tant el masculí com el femení, tant en l'àmbit quotidià com en el públic, el que suposa la revisió d'ambdós models per tal d'optimitzar el desenvolupament individual i l'enriquiment mutu d'ambdós sexes, revaloritzant el model femení.

La "masculinització" dels valors en l'escola

Actualment són molts els treballs que evidencien que determinades estructures segueixen mantenint les desigualtats: en l'organització escolar, el currículum explícit i el currículum implícit.

En el primer cas, si bé els àmbits oficials no manifesten aquesta discriminació, sí es fa en les relacions quotidianes, com per exemple en l'ús del pati de jocs on els nois, especialment els més grans, n'ocupen la major part amb jocs esportius, mentre les nenes queden relegades a les zones laterals.

Continguts

Pel que fa al currículum explícit, es veuen diferències a l'hora de triar assignatures optatives i cert tipus d'estudis: assignatures relacionades amb l'art, llengua i literatura, humanitats i estudis de formació professional com puericultura, són triades majoritàriament per les noies, mentre que les relacionades amb les matemàtiques o la tecnologia són triades pels nois. Hi ha estudis que suggereixen que més que les aptituds personals cap a certes matèries, la diferència ve de factors del context escolar, com per exemple les expectatives del professorat o el tipus de relació entre els docents i l'alumnat.

Pel que fa al currículum ocult, sembla que la interacció entre docents i alumnat és discriminatori, el que provoca que els nens tenen uns índexs de participació en l'aula majors. Quant a la disciplina també varia. La percepció que tenen els professors dels alumnes és d'arriscats, independents, agressius, segurs, enèrgics, mentre que defineixen a les alumnes com passives, submises, ordenades. Quant a les expectatives del professorat, sempre auguren un futur més brillant en les ciències per als nens, encara que aquesta opinió no estigui basada en les notes acadèmiques.

El gènere en el llenguatge

La importància de l'estudi del sexisme en el llenguatge rau en què hi trobem reflectits el comportament i les escales de valors de la societat, i el que és més important, en el fet que és a través del llenguatge com es transmet un esquema de pensament. Així, la discriminació de la dona, observada en totes les societats, es relaciona amb els fenòmens sexistes trobats en totes les llengües. La principal manifestació de l'omissió del gènere femení és l'absència de conceptes específics per a denominar espais o situacions tradicionalment ocupades per l'home, com succeeix en els termes que fan referència a professions que tradicionalment han estat ocupades pel grup masculí.

Llibres de text

La importància del sexisme en els llibres de text rau en la gran influència que té el llenguatge, les imatges i les valoracions que contenen. Influeixen en l'aprenentatge del rol sexual per part de l'alumnat, ja que aquest pot desenvolupar un procés d'identificació i imitació en relació al model proposat. Però no és solament a l'escola on és necessari treballar l'educació per la igualtat. Hi ha molts altres àmbits fonamentals en l'educació dels menors:

- A la família, el context educatiu no formal per excel·lència, les dones dediquen al treball domèstic més del doble de temps que els seus companys homes.
- Els mitjans de comunicació, especialment la televisió (un menor la veu unes 3 hores diàries) són tremendament sexistes tant en la programació general com en la publicitat.
- En la literatura infantil podem trobar estereotips de nens valents, intel·ligents, intrèpids, aventurers i nenes passives, submises, coquetes, o bé malvades i indesitjables (bruixotes, madrastrès).

Continguts

6.9. Marc normatiu dels Drets de la Dona

La Declaració de les Nacions Unides sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona defineix aquesta violència així: *"tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'actes d'aquest tipus, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com en la vida privada"*.

La Declaració Universal de Drets Humans, proclamada en 1948 per l'Assemblea General de les Nacions Unides i pedra angular encara del seu sistema de drets humans, afirma que tota persona ha de gaudir dels drets humans sense discriminació. La Carta de les Nacions Unides afirma que la "igualtat de drets d'homes i dones", la "dignitat i el valor de la persona humana" i la realització dels drets humans fonamentals estan entre els principis i objectius bàsics de les Nacions Unides. No obstant això, la "ceguesa de gènere" ha suposat en la pràctica que sovint s'hagin passat per alt greus violacions de drets humans.

Els tractats i les normes internacionals de drets humans defineixen l'obligació dels Estats de garantir els drets humans dels individus que estan en el seu territori i subjectes a la seva jurisdicció "sense distinció". El dret a no ser discriminat és tan fonamental que figura entre aquells que no poden anul·lar-se en cap circumstància.

La Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Violència contra la Dona (CEDAW) conté els detalls de l'obligació d'assegurar la igualtat entre homes i dones i prohibir la discriminació de les dones. Si bé aquestes normes de drets humans van establir les bases del dret de les dones a no patir violència, aquest dret no va cristal·litzar fins al 1992, quan el Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona va adoptar la recomanació general 19 sobre la "violència contra la dona", en la qual es defineix la violència contra les dones com una forma de discriminació, assenyalant:

"La violència contra la dona, que menyscaba o anul·la el gaudi dels seus drets humans i les seves llibertats fonamentals en virtut del dret internacional o dels diversos convenis de drets humans, constitueix discriminació [...]. Aquests drets i llibertats comprenen:

- a) El dret a la vida;
- b) El dret a no ser sotmès a tortures o a tractes o penes cruels, inhumans o degradants;
- c) El dret a protecció en condicions d'igualtat d'acord a normes humanitàries en temps de conflicte armat internacional o intern;
- d) El dret a la llibertat i a la seguretat personals;
- e) El dret a igualtat davant la llei;
- f) El dret a igualtat en la família;
- g) El dret al més alt nivell possible de salut física i mental;
- h) El dret a condicions d'ocupació justes i favorables"

Continguts

L'any 1993, la Conferència Mundial de Drets Humans de les Nacions Unides, celebrada a Viena, va oferir una oportunitat perquè la creixent xarxa mundial d'activistes contra la violència assolís canvis de política entre els governs en l'àmbit de les Nacions Unides. Les Nacions Unides van declarar que la violència contra les dones era una violació dels drets humans que exigia atenció urgent i immediata, i van proclamar que els drets de les dones són drets humans. Poc després, al desembre de 1993, les Nacions Unides van adoptar la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona.

A tot el món, les dones s'han organitzat per a posar al descobert i combatre la violència que s'exerceix contra elles. Han assolit canvis dràstics en les lleis, les polítiques i els costums. Han tret a la llum pública abusos tradicionalment ocults.

Han demostrat que la violència contra les dones exigeix una resposta dels governs, les comunitats i els particulars. Sobretot, han posat en dubte la imatge de les dones com a víctimes passives de la violència. Fins i tot quan s'enfronten a l'adversitat, la pobresa i la repressió, les dones lideren la lluita per impedir que s'exerceixi violència contra elles.

Els grups d'activistes a favor dels drets de la dona han fet enormes avanços en els seus esforços per assolir la igualtat i suprimir la discriminació i la violència. No obstant això, durant els últims vint anys en molts llocs del món diferents moviments culturals, religiosos i ètnics han unit esforços per a anul·lar aquests avanços i refermar rols aparentment tradicionals.

Més informació:

- Article "La represión sexual de la mujer en la publicidad". Amaya Sánchez-Contador (Observatorio de la Mujer de la Universidad de Granada) <http://www.ugr.es/sevimeco/revistaeticanet/index.htm>
- Estudi "Sexismo en los videojuegos" Enrique Javier Díez Gutiérrez (Universidad de León i Instituto de la Mujer)
- Instituto de la Mujer <http://www.mtas.es/mujer/principal.htm>
- Campaña d'Amnistia Internacional "Prou violència contra les dones". Informes:
  - "No hay excusa". 2002
  - "Mujeres invisibles, abusos impunes". 2003
  - "Está en nuestras manos". Març 2004
  - "Hacer los derechos realidad. El deber de los Estados de abordar la violencia contra las mujeres". Octubre 2004.
  - " Con la violencia hacia las mujeres no se juega. Videojuegos, discriminación y violencia contra las mujeres". Desembre 2004
  - "España, más allá del papel. Hacer realidad la protección y la justicia para las mujeres ante la violencia de género en el ámbito familiar". Maig 2005

7. Recomanacions

Per a combatre la violència contra la dona, Amnistia Internacional la insereix en el marc dels drets humans i posa l'accent en què, en virtut de les normes internacionals de drets humans, els Estats tenen la responsabilitat de protegir la dona enfront de la violència, amb independència que els actes de violència siguin comesos per funcionaris públics o per ciutadans particulars.

D'una banda, les mesures que cal engegar han de situar-se en tres àmbits: el de la prevenció, el de la sanció de les conductes violentes i l'assistencial. Per una altra, com el problema és estructural ha de ser abordat des d'un punt de vista interdisciplinari en el qual s'incloguin la política, l'educació, la salut, el dret, la psicologia, els mitjans de comunicació, el treball social i la seguretat ciutadana tant en l'anàlisi com en el tractament.

Pel que fa a l'educació formal, l'escola ha de ser un espai ideal per a fomentar valors com el respecte i la comprensió cap als altres i l'esperit crític.

Treballar per a prevenir la violència és treballar per a construir relacions satisfactòries entre els humans, és a dir relacions paritàries i justes. Això implica un canvi del model econòmic, educatiu i cultural violent per un altre basat en el diàleg. Desfer aquest model no és tasca només de l'educació formal, és una tasca que ens correspon a totes les persones i s'ha d'exercir des de tots els àmbits socials. Tot i que hagin estat els moviments de dones els pioners en aquestes reivindicacions, tota la societat s'hi ha d'implicar.

Recomanacions per a l'Estat espanyol (Resum. L'informe complet és pot consultar a la web d'AI)

- Revisar la legislació actual i adoptar les mesures necessàries per tal de garantir la seguretat de les dones en l'àmbit familiar, incorporant els continguts de les normes internacionals, especialment, la Convenció Internacional per a l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona.
- L'Estat espanyol ha d'adaptar la seva normativa a la Directiva de la Unió Europea sobre asil, reconeixent expressament la condició de refugiades a les dones que fugen de persecució per motius de gènere, garantint la protecció de qualsevol dona que arribi a l'Estat fugint d'aquesta persecució.
- La legislació ha de garantir la protecció de totes les dones víctimes de violència de gènere sense discriminació de cap tipus.
- S'ha de garantir la investigació immediata i exhaustiva de totes les denúncies presentades sobre violència de gènere en l'àmbit familiar.
- S'ha d'assegurar la reparació ràpida i adequada a les víctimes de violència de gènere, inclosa la justa indemnització, així com l'atenció mèdica i la recuperació integral.
- S'ha d'incloure en la formació de tots els i les professionals encarregats de fer complir la llei aquelles assignatures que els dotin de capacitats per a ocupar-se de les denúncies de violència de gènere.
- S'han de realitzar campanyes sostingudes dirigides a homes i dones en relació amb els drets humans de les dones, en particular sobre la qüestió de la violència de gènere en l'àmbit familiar.

8. Actua! Casos reals d'apel·lació

Indicacions generals

Atenció: els casos que s'adjunten a continuació pot ser que hagin deixat de ser vigents, o que alguna de les dades o adreces hagi canviat (aquest material ha estat elaborat durant la primavera de 2004).

Abans de fer servir algun d'aquests casos, t'hauries de posar en contacte amb nosaltres, per tal que te'n confirmem la vigència. A la darrera pàgina d'aquest dossier tens les adreces de contacte.

Una altra opció és que consultis les adreces que adjuntem a continuació, amb casos vigents de diferents tipus, algun dels quals és probable que sigui de característiques semblants als aquí recollits:

www.amnistiainternacional.org/actua

www.amnistiainternacional.org/llamada

Cas 1. Mirian. Mutilació Genital Femenina a Etiòpia

Milions de nenes i dones d'Etiòpia cada any són sotmeses a pràctiques culturals tradicionals que danyen la seva integritat física i mental i violen clarament els seus Drets Humans Fonamentals. Entre aquestes pràctiques s'inclou la Mutilació Genital Femenina.

A Mirian (no és el seu nom real) quan tenia deu anys la van segrestar i la van sotmetre a la Mutilació Genital Femenina. Vivia amb la seva àvia en un poblet anomenat Kuya'a. La va segrestar un home que tenia tres dones i que en aquells moments estava vivint amb la seva quarta dona. Al maig de 2000, després del col·legi, la l'àvia de Mirian li va dir que anés a comprar cafè. Quan tornava aquell home la va agafar, la va dur als afores del poble, la va violar i a l'endemà li va practicar la mutilació genital. Mirian va escriure una carta a un grup de l'Església, demanant ajuda i quan l'home estava dormint, un grup de l'Església va entrar en la casa, però l'home va poder escapar. Ells la van dur a una casa on es va quedar a viure. Al setembre de 2003, es va trobar una altra vegada al mateix home quan estava tornant del col·legi, aquesta vegada ella li va dir que no li fes mal, que s'anava amb ell. Ell la va dur a casa d'una germana seva, però va poder escapar. Després de tres dies va arribar a la casa on vivia, però seguia estant molt espantada: ell podria trobar-la en qualsevol moment.

Què podem fer?

Podem escriure cartes a les autoritats d'Etiòpia manifestant preocupació pel cas de Mirian, reclamant que el Govern protegeixi totes les dones de la mutilació genital, demanant que es doni suport als grups i persones que treballen per a eradicar aquesta pràctica i reclamant que aquelles persones que cometen aquestes violacions de drets humans no quedin impunes i siguin dutes davant la justícia.

Adreces:

Primer Ministre

His Excellency Meles Zenawi Prevalgui

Office PO Box 1031 Addis Abeba, Etiòpia

AMBAI XADA DE LA REPUBLICA FEDERAL DEMOCRÀTICA DE ETIÒPIA

Avenue Xerris Floquet, 35 75007 - PARIS FRANÇA

Telèfon: 33 147 83 83 95 Fax: 33 143 06 52 14

Nenes soldats en la República Democràtica del Congo

Els grups armats que operen en la República Democràtica del Congo segueixen reclutant i utilitzant nens com a combatents quan estan a punt de complir-se divuit mesos de la signatura d'un acord de pau i un any de la instauració del nou govern de coalició per a la transició.

Malgrat que es va prometre que la creació d'un nou exèrcit nacional posaria fi a aquest abús, en realitat s'ha avançat poc en aquest sentit.

A la República Democràtica del Congo, desenes de milers de nens i alguns d'ells menors de deu anys, han estat reclutats. Alguns s'allisten voluntàriament, però en la seva majoria són reclutats en contra de la seva voluntat, entre altres mètodes, mitjançant el segrest. Durant el temps del servei militar són objecte de pallisses i violacions i se'ls obliga a cometre abusos greus contra els drets humans. Molts d'ells són utilitzats a més per al servei domèstic o com esclaus sexuals armats.

Rosy té catorze anys. La va reclutar un grup armat quan tenia onze. Cap nen hauria de viure així. Va sobreviure a combats en els quals va perdre amics, incloses altres nenes i va patir violacions dels seus caps, es va quedar embarassada fruit d'una d'aquestes violacions i va donar a llum en un bosc, als pocs mesos el seu nadó va emmalaltir. En no poder rebre pas tractament (a banda de medicines tradicionals elaborades a partir d'herbes i fulles), el noutat va morir.

Rosy va fugir del grup i va buscar refugi en una organització local de defensa dels drets dels nens, que la va ajudar a retornar amb la seva família. Ella està pensant tornar a l'exèrcit, ja que no té mitjans per a viure, donada la situació del país.

Què podem fer?

Escriure cartes cortesament redactades expressant:

- Preocupació pel cas de Rosy .
- Instant que el Govern protegeixi a totes les nenes i nens contra aquesta pràctica que viola la Convenció dels Drets del Nen.
- Demanant que es doni suport als grups i persones que treballen per a eradicar aquesta pràctica.
- Instant que els que cometen aquestes violacions de drets humans no quedin impunes i siguin duts davant la justícia.

Adreces:

President de la República Democràtica del Congo:

Président Joseph Kabila

Président de la République

Présidence de la République, Kinshasa-Ngaliema

République démocratique du Congo

Tractament: Dear President / Monsieur le Président / Senyor President

AMBAI XADA DE LA REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO

Paseo de la Castellana, 255, 1º C. 28046 Madrid

Telèfon: 91 733 26 47.- Fax: 91 323 15 75

E-mail:ambardcmadrid@yahoo.es

Actua! Casos reals d'apel·lació

Rosalba Pizarro Ortega, 16 anys
Julieta Marleng González Valenzuela, 17 anys
Yesenia Concepción Vega Márquez, 16 anys
Minerva Torres Abeldaño, 18 anys

Cas 3
Rosalba Pizarro
Julieta González
Yesenia Vega
Minerva Torres

Desaparegudes en Chihuahua, Mèxic

No es coneixien entre si. Les uneixen les dates i els fets de la desaparició, la seva identitat d'adolescents i el fet de ser filles de llars humils, estudiants, obreres de la *maquila* i treballadores de l'economia formal i informal.

Des de fa deu anys es vénen succeint desaparicions de nenes a Ciutat Juárez (Mèxic). Les menors solen ser cambres, estudiants o empleades de *maquilas* (empreses que dediquen al muntatge de productes distribuïts a l'estranger). Moltes menors són segrestades i pateixen de violència sexual.

Les autoritats reconeixen que actualment el parador i destinació d'unes setanta dones, entre elles, algunes menors, és encara un misteri. Per a moltes organitzacions no governamentals mexicanes el nombre de desaparegudes ascendeix a més de 400. La veritat és que en l'estat de Chihuahua, en un nombre significatiu, joves i adolescents desaparegudes, en alguns casos d'onze anys d'edat, són trobades mortes dies o fins i tot anys després de la seva desaparició.

En la majoria dels casos, les investigacions oficials han resultat infructuoses: no se segueixen les possibles pistes ni s'interroga als testimonis i es cometen negligències durant les investigacions. A més, la situació s'agreuja per la reiterada falta d'informació proporcionada a les famílies, fomentant una profunda desconfiança cap al sistema judicial i la gestió política.

De fet, durant els primers anys de les desaparicions i assassinats, el discurs públic de les autoritats reflectia una oberta discriminació cap a elles i les seves famílies. En més d'una ocasió les mateixes dones van ser culpades de la seva desaparició i assassinat a causa de la seva forma de vestir o per treballar de nit en bars. Passats els anys, al febrer de 1999, l'ex Procurador de Justícia de l'Estat, Arturo González Rascón, encara afirmava que "les dones que tenen vida nocturna surten a altes hores de la nit i entren en contacte amb bevedors, estan en risc. És difícil sortir al carrer i no mullar-se".

Què podem fer?

Escriure cartes corteses redactades:

- Expressant preocupació per la situació d'inseguretat que pateixen les menors.
- Demanant que es portin a terme investigacions eficaces i imparcials sobre els homicidis comesos per a trobar als responsables i dur-los davant la justícia.
- Instar a les autoritats estatals i federals que garanteixi que es duren a terme investigacions eficaces sobre tots els casos de menors.
- Demanant a les autoritats estatals i federals que adoptin mesures eficaces que garanteixin que les menors poden viure sense patir violència a l'estat de Chihuahua.

Adreces:

Lic. Vicente Fox Quesada
Presidente de los Estados Unidos Mexicanos
Residencia Oficial de "Los Pinos"
Col. San Miguel Chapultepec
México D.F., 11850 MÉXICO
Telegramas: Presidente, México D.F., México
Fax: + 52 5 2 77 23 76
Tractament: Señor Presidente

EMBAJADA DE MÉXICO
Excmo. Sr. Gabriel JIMÉNEZ REMUS
Carrera de San Jerónimo, 46 28014 Madrid
E-mail: embamex@embamex.es
www.embamex.es

9. Adreces d'interès

CA LA DONA

Casp, 38, pral.
08010 Barcelona
Tel: 93 412 71 61
caladona@caladona.org

INSTITUT CATALÀ DE LES DONES - Barcelona

Viladomat, 319, entl.
08029 Barcelona
Tel. 93 405 16 00
icd@gencat.net

CENTRE DE CULTURA DE DONES FRANCESCA BONNEMAISON

Sant Pere més Baix, 7, 2on
08003 Barcelona
Tel: 93 268 42 18
bonnemaision-ccd@pangea.org

INSTITUT CATALÀ DE LES DONES - Girona

Juli Garreta, 14, entl.
17002 Girona
Tel. 97 241 29 90

COMISIÓN PARA LA INVESTIGACIÓN DE MALOS TRATOS A MUJERES

Almagro, 28, Bajo
28010 Madrid
Tel: 91 308 27 04
comision@malostratos.org

INSTITUT CATALÀ DE LES DONES - Lleida

Pg. Lluís Companys, 1, 1r
25003 Lleida
Tel. 97 328 11 93

DROM KOTAR MESTIPEN - Asociación Gitana de Mujeres

Av. Francesc Cambó, 14, 8è F
08003 Barcelona
Tel: 93 315 29 49
info@dromkotar.org

INSTITUT CATALÀ DE LES DONES - Tarragona

Sant Francesc, 3
43003 Tarragona
Tel. 97 724 13 04

FEDERACIÓN DE ORGANIZACIONES FEMINISTAS DEL ESTADO ESPAÑOL

<http://www.nodo50.org/feministas>

INSTITUT CATALÀ DE LES DONES - Tortosa

Dr. Ferran, 6-8
43500 Tortosa
Tel. 97 744 47 58

GRUP DE DONES D'AMNISTIA INTERNACIONAL CATALUNYA

Alfons XII, 19-21, pral. 1a
08003 Barcelona
Tel: 93 209 35 36
dones@amnistiacatalunya.org

INSTITUTO DE LA MUJER

Condesa de Venadito, 34
28027 Madrid
Tel. 91 363 80 00
inmujer@mtas.es

TAMAIA - Associació de Dones contra la Violència Familiar

www.pangea.org/dona/tamaia
tamaia@pangea.org

10. Filmografia

La següent llista és una relació d'algunes pel·lícules comercials que poden il·lustrar un debat sobre els drets humans. Es pot reforçar amb una sèrie de preguntes que serveixin de base per aprofundir en el tema.

- Què succeeix a la història?
- Qui la protagonitza?
- Quines són les circumstàncies: lloc, època...
- Hi ha violacions dels Drets Humans?
- Quins drets no són respectats?
- A quins articles afecten?
- A quins articles de la Constitució espanyola afecten?
- Qui és la víctima?
- Qui o quins en són els responsables?
- Què has sentit en veure-la?
- Creus que això passa avui dia?
- T'has sentit identificat amb la víctima? T'ha passat alguna cosa similar?
- Coneixes algú a qui li hagi passat el mateix?
- Què opines del tema?

Títol	Director	Any	Edat	Contingut
<i>El color púrpura</i>	Steven Spielberg	1985	***	Una dona negra, pobre i ignorant comença a desenvolupar la seva personalitat a través d'una relació amb una altra dona.
<i>Yentl</i>	Barbra Streisand	1983	**	La història d'una noia jueva, avançada al seu temps, que estudiava la Torah (la Bíblia jueva) quan cap dona podia fer-ho. Després de perdre el seu pare, decideix anar a un Yeshiva, l'escola jueva per als sacerdots. El gran problema és que no hi podien anar les noies.
<i>Quiero ser como Beckham</i>	Gurinder Chadha	2002	*	Els pares de Jess, una noia de divuit anys, volen que la seva filla sigui com ha de ser una autèntica noia hindú (malgrat viure a Londres). Però ella l'únic que vol és jugar com el seu heroi, David Beckham.
<i>Te doy mis ojos</i>	Iciar Bollaín	2003	***	Una nit d'hivern, una dona, Pilar, surt fugint de la seva casa. Porta amb ella unes poques coses i al seu fill Juan. El seu marit Antonio no trigarà en anar a cercar-la.
<i>Solas</i>	Benito Zambrano	1998	***	Un barri pobre i conflictiu en una gran ciutat. En un pobre apartament dues dones, una mare i la seva filla, es veuen obligades a viure juntes. La filla, Maria, embarassada d'un home que no en vol saber res, malviu amb el seu treball de dona de fer feines.

Títol	Director	Any	Edat	Contingut
<i>Osama</i>	Siddiq Barmak	2003	**	Osama descriu les conseqüències de la instauració del règim talibà a l'Afganistan, que va suposar la prohibició a les dones de treballar fora de casa i, fins i tot, moure's sense un acompanyant legal.
<i>La casa de Bernarda Alba</i>	Mario Camus	1987	*	En un ambient de dol i opressió, tracta el tema de l'honra, unit a la consideració social i als diners. Tot això sota un poder despòtic, una dominació total exercida per Bernarda cap a les seves cinc filles i criades.
<i>No sin mi hija</i>	Brian Gilbert	1990	**	Una dona nord-americana, casada amb un iranià, fa un viatge a l'Iran. Quan vol regressar a Estats Units no li permeten dur-se la seva filla.
<i>Tomates verdes fritos</i>	Jon Avnet	1991	**	L'anciana Nanny narra a Evelyn la història d'Idgie i Ruth, amigues des de l'infantesa en un poble d'Alabama. Una història de fa tants anys canviarà la vida d'Evelyn.
<i>Billy Elliot ¡Quiero bailar!</i>	Stephen Daldry	2000	*	Billy, un nen d'onze anys, fill d'un miner en el Nord d'Anglaterra, casualment descobreix el diferent que podria ser la seva vida després de caure fascinat pels moviments d'unes ballarines de la seva edat. Decideix canviar les seves classes de boxa per les de ballet. La cosa es complica quan la família descobreix aquesta afició tan poc masculina.
<i>Antigua vida mía</i>	Héctor Oliveira	2000	***	Una dona ha estat arrestada després d'assassinar al seu marit, un reconegut escriptor, que la maltractava.
<i>Oriente es Oriente</i>	Damian O'Donnell	1999	**	George Khan és un orgullós pakistanès propietari d'una fregiduria de peix i patates que governa a la seva família amb mà de ferro en el Regne Unit. La seva dona és anglesa.
<i>Sólo mía</i>	Javier Balaguer	2001	***	Una dona es veu sotmesa a maltractaments per part del seu marit. La pel·lícula descriu el patiment de la dona en no atrevir-se a abandonar el marit.

* A partir de 12 anys

** A partir de 14 anys

*** A partir de 18 anys

11. Bibliografia Infantil i juvenil

Títol	Autor/a	Edat
<i>Feral y las cigüeñas</i>	Fernando Alonso	**
<i>No te laves las manos, Flanagan</i>	Andreu Martín /Jaume Ribera	****
<i>¿A qué sabe la luna?</i>	Michael Grejniec	*
<i>El perro loco</i>	José Luis Castillo-Puche	****
<i>Cangura para todo</i>	Gloria Fuertes	**
<i>Diario de Zlata</i>	Zlata Filipovic	****
<i>El signo del castor</i>	Elisabeth George Speare	***
<i>La conferencia de los animales</i>	Erich Kästner	***
<i>El permiso</i>	Mario Lodi	**
<i>Cartas a Bárbara</i>	Leo Meter	****
<i>La tarta voladora</i>	Gianni Rodari	***
<i>Bill el abusón</i>	Ole Könnecke	*
<i>Maxi el aventurero</i>	Santiago García-Clairac	**
<i>Cuando los árboles hablen</i>	Laurie Halse Anderson	****
<i>Cadenas</i>	Frances Mary Hendry	****

* fins a 7 anys

** 8-9 anys

*** 10-11 anys

**** Més de 12 anys

propostes didàctiques

**Activitats
per a
Primària**

Explicant contes

Anализar els estereotips sobre els papers femenins i masculins

Objectiu: Analitzar els papers femenins i masculins en els contes infantils i reflexionar sobre els seus estereotips.

Edat: Infantil (cinc anys) i Primària (1r i 2n cicle).

Material necessari: material per a escriure: paper, llapis o bolígrafs.

Àrees relacionades: Llenguatge, E. Artística, Tutories.

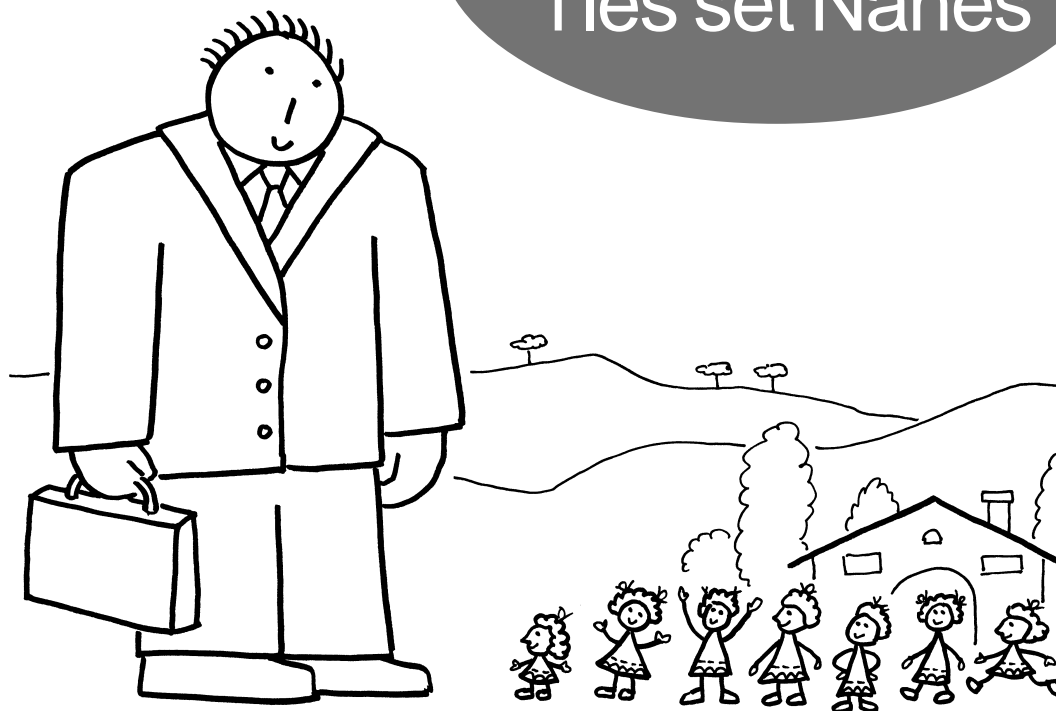
Nota per a l'educador: Es tracta de remarcar les característiques associades a un gènere determinat en veure-les reflectides en l'altre gènere i resultar "estrany". S'han d'adaptar les preguntes depenent del nivell en el qual es realitzi l'activitat.

Desenvolupament: Triar qualsevol dels contes tradicionals canviant el gènere i els rols dels protagonistes, per exemple "El ratolí presumit", "En Blancaneu i les set nanes", "Les tres porquetes i la lloba"...
Dramatització del conte.

Realitzar un debat amb les qüestions següents o similars:

- M'ha resultat estrany el conte?
- Per què?
- Hi ha activitats que representin personatges femenins que siguin difícils o impensables?
- Hi ha activitats que representin personatges masculins que siguin difícils o impensables?

En Blancaneu i les set Nanes

La vida de la meva família

Reflexionar sobre el repartiment de les feines familiars

Objectiu: analitzar els papers femenins i masculins dintre de la família de l'alumnat. Reflexionar sobre el seu grau de justícia.

Edat: Primària (10-12 anys).

Material necessari: material per a escriure.

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, Matemàtiques, tutories.

Es repartirà una taula amb els següents elements, amb 15 caselles per a les hores, des de les 7 del matí a les 12 de la nit:

Membre de la família	7	8	.... fins les 12 de la nit	Tipus d'activitat

Cada nen o nena preguntarà a cada membre de la família què fa al llarg d'un dia feiner. Emplenarà a la casella "tipus d'activitat" si es tracta de treball (per exemple, estudiar, cuinar, tenir cura dels nens, treballar en l'oficina, en la botiga...), si és del seu temps lliure (per exemple llegir, veure la televisió, jugar...) o si és indiferent (per exemple, temps de transport, menjar...). Sumar els totals, per a cada membre de la família, dels respectius tipus d'activitat i buscar el percentatge que representa sobre el total de les hores del dia. Fer el mateix sumant juntes totes les dades de totes les nenes i els nens de la classe.

Establir un debat amb les següents qüestions o similars:

- Tots els membres tenen el mateix percentatge de temps lliure?
- Qui en té més i qui menys?
- Això et sembla just? Per què?
- Hi ha alguna feina que els nens i les nenes puguin fer i no facin?

La dona i l'esport

El paper de la igualtat
en l'esport

Objectiu: analitzar el paper de la dona en l'esport, reflexionar sobre les dificultats que poden trobar les dones esportistes.

Edat: Primària (10-12 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, Educació Física, Educació Artística, tutories, etc.

Material necessari: material per a escriure, diaris.

Desenvolupament: Buscar en la premsa notícies on les protagonistes siguin dones esportistes. Lectura de l'article i realització d'un debat amb les següents qüestions o similars:

- Creus que aquesta noia o dona ha trobat més dificultats per ser dona?
- Per què creus que passa?
- Et sembla lògic?
- Creus que hi ha esports que les nenes o dones no puguin realitzar? Per què?

Les dones del meu barri

Quines són les dones famoses
del meu barri o poble

Objectiu: conèixer la vida de dones properes i la seva aportació a la societat.

Edat: Primària (10-12 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, Matemàtiques, Tutories.

Material necessari: paper, llapis o bolígrafs.

Desenvolupament: Formar grups de 3 o 4 membres. Cada grup buscarà en el barri o en el poble noms de carrers amb nom de dona. Posteriorment buscarà informació sobre la seva vida i els motius pels quals s'ha posat el seu nom a un carrer. Es posarà en comú el treball de cada grup.

Com han canviat les coses!

Sobre els canvis soferts en
la situació de la dona

Objectiu: obtenir informació oral sobre els canvis socials en relació amb la dona. Reflexionar sobre aquests canvis.

Edat: Primària (1er i 2on cicle).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, Tutories

Material necessari: paper, llapis o bolígrafs.

Desenvolupament: Pregunta a la teva àvia o a alguna altra dona gran quins són els seus records sobre la vida de la seva mare o de la seva àvia.

- Quins han estat els principals canvis per a la dona des de llavors?
- Quines coses no han canviat?

El que m'agrada, el que faig

Analitzar com influeixen els estereotips en la vida quotidiana

Objectiu: analitzar i debatre sobre les coses que cadascun fa i com estan influïdes pels estereotips assignats a cada gènere.

Edat: Primària (10-12 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, tutories.

Material necessari: paper, llapis o bolígrafs.

Desenvolupament: Demanar als i les participants que responguin per escrit aquestes preguntes sobre ells mateixos:

1. Tres coses que s'esperen de les persones del meu sexe que a mi m'agraden.
2. Tres coses que s'esperen de les persones del meu sexe que a mi no m'agraden.
3. Tres coses que m'agradaria fer o ser si fos de l'altre sexe.

Demanar que cada participant posi la seva llista en comú amb un company o companya del mateix sexe. A continuació demanar a cada parell d'alumnes que comentin la llista amb dos alumnes del sexe oposat (si no és una classe mixta, amb uns altres dos alumnes). Comentar els resultats. Com reacciona aquesta comunitat davant persones que no s'emmotllen a les expectatives de gènere? Limiten les expectatives de gènere els drets humans de les persones?

Prendre decisions

Reflexió sobre la presa de decisions

Objectiu: analitzar i debatre sobre si les decisions que es prenen estan condicionades pel propi gènere.

Edat: Primària (10-12 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, tutories.

Desenvolupament: Demanar als i les participants que exposin espontàniament diferents decisions importants que ha de prendre una família i que repercuteixin en tots els seus membres. Al costat de cada decisió, s'ha d'escriure si la prenen principalment els homes, les dones o ambdós. Comentar les diferències entre el tipus de decisions que prenen els homes i les dones a la família. Seguidament, demanar als alumnes que enumerin algunes decisions importants que s'hagin pres en la comunitat en els últims anys i hagin afectat a tota la població (per exemple, la fundació d'un club o un equip, la construcció o el tancament d'un hospital, l'assignació d'uns terrenys, l'augment del bitllet d'autobús). Assignar cadascuna d'aquestes decisions a un grup petit per tal que les analitzi:

- Quines repercussions tenen aquestes decisions segons el gènere de les persones?
- Tenen una repercussió concreta sobre les dones i les nenes? I en els homes i els nens?
- Juntament a cada decisió, indicar quina entitat la va prendre i el percentatge d'homes i dones.
- Com canviaria la decisió si l'entitat tingués el mateix nombre d'homes que de dones?

Una idea "guai"

Reflexió sobre el sexisme en la vida quotidiana

Objectiu: Analitzar i debatre sobre el treball domèstic i el sexisme en la vida quotidiana de les nostres famílies

Edat: Primària (8-10 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, tutories.

Material necessari: text adjunt.

Desenvolupament: Distribuir el conte adjunt. Representar-lo. Establir un debat sobre les següents qüestions:

- Què creus que vol aconseguir en David?
- Què creus que opina el seu pare?
- Què creus que n'opinarà la mare del David?
- A casa teva passa el mateix que a casa del David?

UNA IDEA "GUAI"

- Escolta, Papà, has fet avui el teu llit?
- El llit? Nooo! Per què?
- I qui l'ha fet?
- La Mamà.
- I el fa sempre la Mamà?
- Sí.
- Doncs això no està bé.
- Per què? Quines ximpleries dius! Vés a jugar i deixa'm llegir el diari!
- Escolta, Papà.
- Quèèèè?
- Que vaig a fer el meu llit, però no sé com. M'ajudes?
- Dígues-li a la Mamà.
- És que vull que m'ajudis tu.
- Per què? Mira que estàs pesat avui amb el llit!
- Perquè no vull que siguis un masclista.
- Masclista? Joooo? Però qui t'ha ficat aquestes idees al cap?
- La mestra ha dit que hem de col·laborar a casa.
- Molt bé, això em sembla molt bé. I això què té a veure amb que jo sigui masclista o no?
- Doncs que quan la mestra ens va posar exemples de com ajudar: que si posar i treure la taula, que si agafar les bosses de la compra, que si fer-se el llit... en Raül va dir que això eren coses de noies i que ell no era una noia i que el seu papà no fa cap d'aquestes coses i ell a casa fa el que fa el seu papà. I saps què vam esbrinar que fa el seu papà a casa?
- Noooo!
- Doncs comprar el diari i posar-se a llegir-lo i a veure la tele, mentre la seva mamà ho fa tot. I llavors la mestra ens va explicar que a això se li deia ser masclista perquè la mamà d'en Raül treballa fora de casa igual que el seu papà, saps? I va dir que ser masclista no és bo perquè els homes i les dones són iguals, i els nens i les nenes també, i fins als avis i les àvies i també va dir que...
- David! Ja n'hi ha prou! Em faràs tornar boig amb tanta explicació! Ja t'he entès!
- De debò, papà? Llavors em vols ajudar a fer el llit?
- El llit, el llit! Bé, està bé!
- Escolta, papà.
- Quèèèè?
- Oi que aquesta idea de la meva mestra és "guai"?
- Quina idea?
- La de fer el meu llit junts.
- Va, tiba el llençol i calla una mica, pesat! Quan vegi la teva mestra ja li donaré jo alguna idea "guai"...

Què et sembla?

Reflexió sobre textos amb diferents punts de vista

Objectiu: reflexionar i debatre sobre els diferents papers assignats a homes i dones. Analitzar sobre la seva lògica o justícia.

Edat: Primària (10-12 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, tutories.

Material necessari: els textos adjunts o d'altres semblants

Desenvolupament: Llegir les següents frases o situacions. Establir un debat entre els membres del grup sobre si s'està d'acord o no i per què.

Una àvia molt estimada acaba de morir. En el seu enterrament, les seves filles i nétes deixen lliurement caure les seves llàgrimes. Els fills i néts arrufen les pestanyes i abaixen el cap, estrenyen els llavis i empassen saliva. No estan menys tristos, però no tenen el dret de plorar. Tenen por de semblar febles.

És Nadal i s'acaba de celebrar en la família. Després de les postres, les dones s'aixequen espontàniament per a desparar la taula i netejar la cuina. Els homes continuen la seva animada conversa.

Un pare ha agafat permís (sobre els seus dies de vacances anuals) per a quedar-se a casa amb la seva filla que té grip. El dilluns, el seu cap li retreu la seva falta de dedicació al treball, dubtant en veu alta del seu sentit de la "responsabilitat".

Un periodista entrevista a una jove política. Li pregunta: "i com s'ho fa per conciliar la seva vida familiar amb les seves responsabilitats polítiques?" Uns dies més tard, troba un polític i no se li ocorre fer-li la mateixa pregunta.

"La constitució delicada de les dones és perfectament apropiada a la seva destinació principal, la de tenir nens. Sens dubte, la dona sap regnar en l'interior de la casa, però no ha de regnar enlloc més. A qualsevol altre lloc, està desplaçada." Honoré-Gabriel Mirabeau, polític francès que va participar en la Revolució Francesa i en la Declaració dels drets humans de 1789.

Diàleg entre un home i el seu metge (de "Siniko", manual d'Amnistia Internacional per a l'educació en drets humans a Àfrica).

-Té molts fills, vostè ?, pregunta el Doctor.

- Setze nens van néixer, però solament nou viuen entre nosaltres, respon ell.

-Treballa la seva dona?

-No, ella és mestressa de casa.

- Comprenc. Com passa els dies?

- Bé, ella s'aixeca a les 4 del matí, va a buscar aigua al bosc, encén el foc i prepara l'esmorzar. A continuació va al riu a rentar la roba. Després va a la ciutat a comprar blat de moro i altres coses. Després prepara el menjar del migdia.

- Torna vostè a casa al migdia?

-No, no. Ella em duu el menjar al camp, a 3 km. de casa.

-I després?

-Bé, cuida de les gallines i els porcs. I naturalment cuida dels nens. Després s'ocupa que el sopar estigui preparat quan jo arribo a casa.

-Se'n va a dormir després del sopar?

-No. Té coses per fer a la casa fins a les 9.

-Però no va dir vostè que la seva dona no treballa?

- Ja li he dit que no. Ella és mestressa de casa.

Qui és qui?

Reflexió sobre la dona i l'home en els llibres de text

Objectiu: analitzar i debatre sobre les referències que es fan sobre la dona i sobre l'home en els llibres de text o en els mitjans de comunicació.

Edat: Primària (10-12 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, Matemàtiques, tutories.

Material necessari: diversos llibres de text o diaris.

Desenvolupament: Dividir als participants en grups. Cada grup haurà de buscar en els llibres de text o en un diari (el que es determini) les següents qüestions:

- Quantes vegades apareixen figures masculines?
- Quantes vegades apareixen figures femenines?
- Què fan els homes?
- Què fan les dones?
- Es presenten les noies com a persones valeroses pel que fa a l'adopció de decisions, físicament capaces i valentes, creatives, que es preocupen més pel que poden fer que pel seu aspecte personal, i que s'interessen per una àmplia gamma de carreres?
- Es mostra els nois com persones humanitàries, atentes, servicials, que manifesten les seves emocions, que desitgen aprendre les feines de la casa i tenir cura dels infants, que no tenen por que els altres pensin que no són prou "mascles" i que no creuen que les nenes són éssers inferiors?
- Els homes i les dones es respecten mútuament, es tracten d'iguals?
- Els homes assumeixen un paper actiu a casa?
- Les dones ocupen un paper actiu fora de casa? En aquest cas, es tracta d'ocupacions que no siguin les de mestra, infermera o secretària, o obrera no assalariada o mal pagada?
- Què n'opines, del resultat?

Sexe o gènere?

Reflexió sobre "el femení" i "el masculí"

Objectiu: analitzar i debatre sobre les característiques que s'associen amb el gènere femení i masculí i el seu origen biològic o cultural.

Edat: Primària (10-12 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Coneixement del Medi, tutories.

Material necessari: paper, bolígrafs o llapis.

Desenvolupament: Explicar la diferència entre sexe (factors determinats biològicament) i el gènere (factors determinats culturalment). Dividir els participants en dos grups i demanar que facin una llista de diferències entre homes i dones, algunes basades en el sexe (per exemple, els homes adults de vegades duen barba; les dones viuen més anys) i altres basades en el gènere (per exemple, als homes tenen més facilitat per a les matemàtiques; les dones són tímides).

Els equips s'alternen per a llegir una de les característiques i el grup ha de decidir si es tracta d'una diferència basada en el sexe o en el gènere. Naturalment, hi haurà desacords (per exemple: són els homes més agressius per naturalesa?), però el debat facilitarà que els alumnes reconeguin els seus propis estereotips de gènere. Buscar exemples d'estereotips de gènere a la classe, als llibres de text, als mitjans d'informació i en el conjunt de la societat.

propostes didàctiques

**Activitats
per a
Educació
Secundària i
Batxillerat**

Anàlisi de textos

Objectiu: Analitzar i reflexionar sobre alguns articles o informacions de diverses fonts.

Edat: Secundària i Batxillerat (12-17 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Socials, Ètica, Geografia i Història, tutories.

Material necessari: textos adjunts.

Desenvolupament: Lectura dels articles adjunts i debat en grup sobre el contingut.

TEXT 1

Els països que discriminen menys les dones tenen un major creixement econòmic

Els països que promouen els drets de les dones gaudeixen de menors nivells de pobresa, menys corrupció i major creixement econòmic, segons un informe recent del Banc Mundial. "Les desigualtats de gènere estan íntimament associades amb la pobresa", afirma l'autora del document, Elizabeth King.

Quan les diferències entre homes i dones en àrees com l'educació, l'ocupació i els drets de propietat es redueixen també ho fan fenòmens com la malnutrició i la mortalitat, diu el Banc Mundial. "Les proves en aquest informe mostren que l'educació, la salut, la productivitat, les finances i el govern funcionen millor quan hi participen les dones".

Segons l'estudi, si l'Orient Pròxim, Àfrica i el sud d'Àsia haguessin seguit les polítiques positives en l'eliminació de la desigualtat que han seguit alguns països del sud d'Àsia des de la dècada dels 60, el creixement de la seva economia hauria estat entre un 0,5 i un 0,9% més gran cada any. No obstant, aquestes regions han enregistrat alguns avanços, com el nombre de nenes escolaritzades en l'ensenyament primari, que s'ha doblat en els darrers 25 anys.

L'informe recomana als països amb alts nivells de desigualtat que adoptin mesures concretes que garanteixin els drets de les dones en l'accés a la terra i a altres propietats, així com el disseny d'infraestructures i serveis, com l'aigua, el transport, l'educació, la sanitat i el finançament, de forma que es responguin a les necessitats de les dones. Unes altres mesures haurien d'incloure l'eliminació de la discriminació en el treball i l'augment de la participació política.

TEXT 2

Els integristes algerians violen desenes de dones per a salvaguardar la "moral islàmica"

Diversos grups d'homes pertanyents a grups integristes algerians van colpejar, ferir i violar desenes de dones que viuen soles, estudiants i universitàries, acusant-les de prostitució i d'acollir homes sense parentiu amb elles en els seus domicilis, pràctiques, al seu judici, contràries a l'Islam. Les agressions van tenir lloc a tres barrriades populars de la localitat sahariana de Hassi Messaud, entre el dijous, 12 de juliol, i el diumenge passat.

Els dies anteriors els imams havien preconitzat en les mesquites d'aquesta ciutat la "guerra santa" contra les dones algerianes perquè consideraven que eren "herètiques". Com a resultat d'això, algunes de les víctimes van patir amputacions als pits, agressions sexuals i fortes pallisses. Durant els atacs els integristes cridaven "Déu és el més gran" i s'anomenaven ells mateixos "guardians de la moral islàmica". Traumatitzades per les agressions, 95 dones i els seus fills van haver de ser evacuats dels barris i allotjades provisionalment en un alberg de joves.

La primera de les agressions a dones comeses per grups d'integristes algerians data del 22 de juny de 1989, quan van incendiar en la localitat de Uargla el domicili d'una dona que vivia sola amb el seu fill de quatre anys: els dos van ser cremats vius.

Anàlisi de textos

TEXT 3

Les dones i l'Islam

Font: Amnistia Internacional Bèlgica (adaptació)

Sovint es diu que l'Islam és la religió més intolerant en relació amb la dona. El primer que s'ha de dir és que totes les religions han conegut èpoques d'intolerància i violència cap a les dones. Pel que fa a l'Islam, la seva aparició al segle VII de l'era cristiana va suposar una millora objectiva i considerable de la situació de les dones de les cultures establertes fins aleshores al nord d'Àfrica. Mahoma, el seu profeta, va néixer en una societat patriarcal on les dones eren considerades només boques a les que calia alimentar, i que per tant es podien eliminar en cas de necessitat. Només les dignificava parcialment la maternitat. L'Islam ofereix per primera vegada a les dones l'oportunitat de ser considerades, davant de Déu, iguals als homes. Mahoma prohibeix la mort de les nenes, ordena al marit vetllar per les necessitats de la seva esposa, estableix per a les filles una part de l'herència... A més, durant les seves experiències espirituals i guerres, Mahoma té sempre una dona al seu costat: en el bosc Hira, on Déu li dicta l'Alcorà, és Hadiya, una dona, el primer testimoni de la revelació. Als ulls del profeta, les creients, igual que els creients, tenen promès el mateix paradís. I alguns dels versicles de l'Alcorà són molt avançats per a la seva època. Per exemple: "El millor entre vosaltres és el millor cap a la seva esposa".

En resum, l'Islam en principi no està més en contra de les dones que les altres religions. Com en totes les religions, tot és qüestió de la interpretació que es faci dels textos sagrats. En aquest sentit, el dret islàmic aviat va endurir progressivament les disposicions de l'Alcorà, integrant-hi tradicions específiques de les tribus de la Península Aràbiga.

Actualment, cal subratllar la gran diversitat de pràctiques religioses dins de l'Islam. El text de l'Alcorà, encara que sigui el mateix, és interpretat de forma molt diferent segons qui ho llegeixi a Àfrica, Europa o Àsia, o segons es pertanyi a un determinat corrent religiós.

Per exemple, no tots els països musulmans apliquen el repudi. Turquia, Tunísia, Senegal o Mali prohibeixen aquesta pràctica. I fins i tot en països on existeix, certs musulmans s'hi oposen. Segons les feministes marroquines, les dones, igual que els homes, ja podien demanar el divorci en l'època del profeta. Segons aquestes dones, la lectura actual de l'Islam al Marroc és misògina (contra les dones). Per a aquestes dones marroquines que defensen els seus drets, el deure de l'obediència de les dones al seu marit "no existeix en l'Islam, que parla d'amor i de solidaritat". Elles pensen, doncs, que poden ser fidels a la seva religió sent iguals als homes.

El refranyer i la dona

Anализar dites i refranys populars

Font: Mans Unides

Objectiu: Analitzar i reflexionar sobre refranys populars i els estereotips que transmeten

Edat: Secundària i Batxillerat (12-17 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Socials, Ètica, tutories

Material necessari: text adjunt.

Notes per a l'educador: Assegurar-se que s'entén bé el que vol transmetre el refrany.

Desenvolupament: Una vegada conegut el significat, en petits grups realitzar les següents activitats:

Classificar-los:

- Quants es refereixen a la dona?
- Quants es refereixen a l'home?
- En quants se'ls compara o es parla de la relació entre ells?
- Quants es refereixen a la forma de ser de l'home o de la dona?
- Quants es refereixen a les activitats que són pròpies de cada sexe?

Avaluar-los (del 1 al 4), assenyalar quins d'ells ens semblen:

- acceptables (1)
- antiquats (2)
- inadequats (3)
- intolerables (4)

Aquests refranys van ser creats fa molt temps, discutir-los:

- Segueixen tenint vigència?
- Hi ha persones que segueixen tenint aquestes actituds? Quines?
- Segueix havent idees falses o prejudicis cap a l'home o cap a la dona?
- Segueixen existint actituds pròpies de cada sexe?
- Segueix estant discriminada la dona davant de l'home?
- En cas afirmatiu:
  - En quins aspectes?
  - A tots els països?

Modificar-los:

- En la forma. Aquells que creiem que tenen un valor vigent en l'actualitat però que són inadequats o antiquats en la seva forma.
- En el contingut. Aquells que continguin un valor inacceptable en l'actualitat.

Inventar nous refranys que responguin a la mentalitat actual sobre la dona, l'home i la relació entre ells.

Situar-se en cercle i que cada grup exposi les conclusions del seu treball.

S'hauria de poder concloure si es creu que la dona segueix rebent actualment un tracte desigual, injust i en alguns casos vexatoris i conscienciar-se de la necessitat d'educar en nous valors d'igualtat i coresponsabilitat en les relacions entre homes i dones.

Refranys

A casa de dona rica, ella mana i ella crida.
A l'amiga que ho és no li ensenyis el promès.
A la dona busca-la prima i neta que grossa i bruta ja s'hi torna.
A la dona has de jutjar en veure-la caminar.
A la dona i a la burra, cada dia una surra.
A la dona i al llebrer, a la vellesa els espero.
A la llum d'una teia, no hi ha dona lletja.
A les romeries i a les bodes hi van totes les boges.
A pica d'aigua beneita i la mossa d'hostal, tothom hi fica mà.
A tothora el gos pixa i la dona plora.
Al que té carro i muller mai li faltará què fer.
Allí on manen dones i llauren vaques, mal any assegurat.
Allò que la dona no assoleix parlant, ho aconsegueix plorant.
Alzina i dona, de cent una de bona.
Amb dones, armes i focs, no hi vulguis jocs.
Amb la dona, bona cara i les mans a la butxaca.
Amb les dones i amb la mar, s'ha de saber navegar.
Baralles entre muller i marit, de la taula al llit.
Beneïda i casada, abans que a monja ficada.
Bèstia xica i dona gran, traieu-me-les del davant.
Cap home savi i discret diu a la dona un secret.
Cargol i dona, tot l'any es bona.
Cartes, daus, dones i vi, al ric fan tornar mesquí.
Casa on governa la muller, no sol anar bé.
Cent ames d'un corral, cada una diu el seu cantar.
De dones en una casa, amb una n'hi ha poc; amb dues, massa.
De la costella de l'home va fer Déu la muller; la llengua li va sortir llarga i el demés, també.
De la dona que pel carrer troba sovint diner, no et fiïs ni gota.
Del marit i la muller, la muller sana, i del germà la rica germana.
Del mateix lloc, ni dona ni porc.
De mig cos en avall no hi ha cap dona vella.
De soltera bullanguera, de casada bugadera.
Déu ens dona dones per estimar-les i paciència per aguantar-les.
D'home tiple i dona tenor, deslliureu-nos-en Senyor.
Dona aficionada als balls, per casa no te treballs.
Dona boja i burro guit, bon partit!
Dona brincadissa, ni a casa ni a missa.
Dona de tres marits treu els sentits.
Dona finestrera, o puta o xafardera.
Dona i aguardent, sobtadament.
Dona i cavall, donen treball.
Dona i espill, sempre en perill.
Dona i sardina, com més petita, més fina.
Dona jove i home vell, no hi ha pas remei per a ell.
Dona malcarada duu el marit a la taverna.
Dona nana i patarrella, als cent anys sembla donzella.
Dona ociosa no pot ser virtuosa.
Dona peluda, o rica o goluda.

Sobre la mutilació genital femenina

Objectiu: Treballar en el context de l'estudi del cos humà i la sexualitat per motivar actituds de respecte cap a la igualtat de gènere i promoure l'eradicació de tot tipus de discriminació i violència contra la dona.

Edat: Secundària i Batxillerat (13-17 anys).

Àrees relacionades: Biologia, Socials, Ètica, Religió, tutories.

Material necessari: text adjunt.

Desenvolupament: L'activitat gira entorn de comentaris i debats sobre el text adjunt, i d'altres que puguin obtenir els alumnes, responnent a les preguntes:

- Què és la mutilació genital femenina?
- En quins llocs del món es practica?
- Per què es practica? Creus que és raonable? Creus que és just?
- Quines conseqüències té per a les dones?
- Quins articles de la Declaració Universal es violen en la pràctica?
- Què és el que més t'ha sorprès?
- Què n'opines?

QUÈ ÉS LA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA?

La mutilació genital femenina consisteix en la extirpació parcial o total dels òrgans genitals femenins. La seva forma més severa és la infibulació, El procediment inclou la clitoridectomia (extirpació total o parcial del clitoris), l'escissió (extirpació de la totalitat o de part dels llavis menors) i l'ablació dels llavis majors per a crear superfícies en carn viva que després es cusen o es mantenen unides amb la finalitat que, en cicatritzar, tapin la vagina. Es deixa una petita obertura per a permetre el pas de l'orina i del flux menstrual. La gran majoria (el 85 per cent) de les mutilacions genitals que es practiquen a Àfrica són clitoridectomies o escissions.

COM ES REALITZA?

El tipus de mutilació, l'edat i la manera que es practica la mutilació genital varien en funció de diferents factors, entre ells el grup ètnic al que pertanyi la dona o la nena, el país en el qual viu, si es troba en un àrea rural o urbana i el seu origen socioeconòmic. Generalment es practica entre els quatre i els vuit anys, encara que cada vegada es fa a nenes més petites, segons l'Organització Mundial de la Salut.

La persona que practica la mutilació pot ser una anciana, o una curandera tradicional, o una llevadora o un metge qualificat.

La nena és immobilitzada, generalment per ancianes, amb les cames obertes. La mutilació es realitza utilitzant un vidre trencat, la tapa d'una llauana, unes tisores, la fulla d'una navalla o un altre instrument esmolat. Quan es tracta d'una infibulació s'utilitzen espines o punts per a unir les dues parts dels llavis majors, i les cames es poden arribar a mantenir lligades 40 dies. De vegades s'apliquen pòlvores antisèptiques, o bé, amb major freqüència, unguents que contenen herbes, llet, ous, cendra o fems i que es consideren cicatritzants.

DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Uns 135 milions de nenes i dones de tot el món han sofert la mutilació genital, i cada any dos milions corren el risc de patir-la (unes 6.000 al dia). A Àfrica es realitza de forma generalitzada i és una pràctica comuna en alguns països d'Orient Mitjà. També es fa, sobretot en comunitats d'immigrants, en zones d'Àsia i el Pacífic, Amèrica del Nord, Llatinoamèrica i Europa. Als països industrialitzats, la mutilació genital es realitza sobretot entre els immigrants procedents de països en els quals es practica. S'han rebut informes sobre mutilacions a Austràlia, Canadà, Dinamarca, Estats Units, França, Itàlia, Països Baixos, Regne Unit i Suècia.

Mutilació genital femenina

ELS EFECTES FÍSICS I PSICOLÒGICS

Efectes físics

La mutilació genital pot provocar la mort. En el moment que es realitza, poden presentar-se dolors, commoció, hemorràgies, danys en els òrgans que envolten el clítoris i els llavis. Posteriorment, pot produir-se retenció d'orina i desenvolupar-se infeccions greus. La utilització del mateix instrumental en diverses noies sense esterilitzar-lo pot provocar la propagació del virus de la sida.

Més sovint, les infeccions cròniques, les hemorràgies intermitents, els abscessos i els petits tumors benignes del nervi que poden provocar la clitoridectomia i la escissió produeixen malestar i un dolor extrem. La infibulació pot tenir efectes a llarg termini encara més greus; infeccions cròniques d'orina, pedres a la bufeta i la uretra, trastorns renals, infeccions genitals a conseqüència de l'obstrucció del flux menstrual, infeccions en la pelvis i infertilitat.

El primer acte sexual només pot realitzar-se després de la dilatació gradual i dolorosa de l'obertura que ha quedat després de la mutilació. En alguns casos, és necessari practicar una incisió prèvia. Algunes noies pateixen greus ferides a causa d'incisions mal realitzades pels seus marits. Un problema addicional és que la ferida duradora que llavors es produeix en la zona genital pot augmentar el risc de transmissió del virus de la sida durant el contacte sexual.

En el part, el teixit cicatritzat de les dones que han sofert l'escissió pot estripar-se. Després de parir, sovint a les dones els tornen a practicar la infibulació. Les constants incisions i sutures dels genitals d'una dona amb cada naixement poden provocar la formació d'un fort teixit cicatritzat en la zona dels genitals. El secret que envolta la mutilació genital femenina i la protecció dels qui la duen a terme dificulta la recopilació de dades sobre les complicacions derivades d'aquesta pràctica. Quan sorgeixen problemes, rarament s'atribueixen a la persona que va realitzar la mutilació. És més probable que s'atribueixin a la presumpta "promiscuïtat" de la nena o al fet que els pares no fessin els sacrificis o rituals de forma apropiada.

Efectes sobre la sexualitat

La mutilació genital pot fer que el primer acte sexual sigui una terrible experiència per a les dones. Pot ser extremadament dolorós i fins i tot perillós si a la dona se li ha de practicar una incisió. La importància del clítoris per a experimentar plaer sexual i aconseguir orgasmes suggereix que ha d'afectar negativament a la satisfacció sexual.

Efectes psicològics

Els efectes psicològics de la mutilació genital femenina són més difícils d'investigar científicament que els físics. S'han rebut informes de pocs casos clínics de malalties psicològiques relacionades amb la mutilació genital. Malgrat la falta de proves científiques, els relats personals de mutilacions revelen sentiments d'ansietat, terror, humiliació i traïció, els quals probablement tenen efectes negatius a llarg termini. Alguns experts suggereixen que la commoció i el trauma causats per l'operació poden contribuir a perfilar un comportament descrit com "tranquil" i "dòcil" que es considera positiu en les societats que practiquen la mutilació genital femenina.

Les celebracions, els regals i les atencions especials que tenen lloc en el moment de la mutilació poden mitigar en certa mesura el trauma experimentat. L'efecte psicològic més important que pateix una dona que ha sobreviscut és la sensació de ser acceptada en la seva societat, de respectar les tradicions de la seva cultura, i la de reunir els requisits per a casar-se, sovint l'únic paper que se li permet. És possible que una dona que no se sotmetés a la mutilació genital sofrís problemes psicològics a causa del rebuig social. Es creu que les dones que pertanyen a les comunitats minoritàries que practiquen la mutilació genital femenina són especialment vulnerables als problemes psicològics, en estar atrapades entre les normes socials de la seva comunitat i les de la cultura majoritària.

Mutilació genital femenina

PER QUINA RAÓ ES PRACTICA?

Identitat cultural:

El costum, la tradició i el sentiment de pertinença a un grup són, amb diferència, les raons més invocades per a explicar-la.

Identitat sexual:

Sovint la mutilació genital femenina s'estima necessària perquè una nena sigui plenament considerada com a dona, i la pràctica marca la diferenciació de sexes pel que fa als seus futurs papers en la vida i en el matrimoni.

Control de la sexualitat i de les funcions reproductives de la dona:

"La circumcisió fa netes les dones, fomenta la seva virginitat i castedat i protegeix les noies joves de la frustració sexual en atenuar el seu desig sexual." (Sra. Njeri, defensora de la mutilació genital a Kenya). En moltes societats, una raó important que es fa servir a favor de la mutilació genital femenina és la creença que mitiga el desig sexual de la dona i, per tant redueix les possibilitats que hi hagi relacions sexuals fora del matrimoni. Es posa en dubte la capacitat de les dones no mutilades de ser fidels per pròpia voluntat. És d'importància vital impedir que la dona tingui contactes sexuals "il·legítims" i protegir-les de relacions sexuals no desitjades, doncs es considera que en depèn l'honor de tota la família.

Creences sobre la higiene, l'estètica i la salut:

De forma sistemàtica s'invoquen la neteja i la higiene com raons que justifiquen la mutilació genital femenina. Les idees sobre els efectes benèfics que té la mutilació genital femenina en la salut no es donen únicament a l'Àfrica. A l'Anglaterra del segle XIX va haver debats sobre si la clitoridectomia podria guarir a la dona de "malalties" com la histèria i la masturbació "excessiva". Als Estats Units, la clitoridectomia va continuar practicant-se per aquestes raons fins a ben entrat el segle XX.

Religió:

La pràctica de la mutilació genital femenina és anterior a l'Islam i no és habitual entre la majoria dels musulmans, però ha adquirit una dimensió religiosa. Molts dels que s'oposen a la mutilació neguen que hi hagi cap relació entre la seva pràctica i la religió, però els líders islàmics no pensen tots igual.

El dret al treball i la igualtat home-dona en xifres

Objectiu: Anàlisi de les desigualtats entre l'home i la dona.

Edat: Secundària i Batxillerat (12-17 anys).

Àrees relacionades: Matemàtiques, Socials, Ètica, tutories.

Material necessari: taules adjuntes.

Desenvolupament: Representar les següents dades referits al salari mig de les dones com a percentatge del dels homes en diferents països, mitjançant un diagrama de barres:

Bolívia: 58,6	Veneçuela: 80,5	Perú: 67,1
Brasil: 65,5	Paraguai: 63,9	Espanya: 80,0

Dades en dòlars USA

Treure conclusions de totes les dades anteriors.

Altres dades numèriques per a reflexionar sobre la situació laboral de la dona:

- El 42% de les dones que treballen a Espanya ho fan sense seguretat en el seu lloc de treball.
- El 33% de les dones separades no tenen salari
- El 50,7% dels immigrants són dones, treballadores en la seva majoria en el servei domèstic.

Les paraules i el seu significat

Objectiu: Anàlisi d'alguns termes lingüístics en relació amb els drets humans de la dona.

Edat: Secundària i Batxillerat (12-17 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Socials, Ètica, tutories.

Material necessari: informació adjunta.

Desenvolupament: Fer grups amb els participants. Repartir a cada grup una sèrie de termes relacionats amb els drets de la dona (els definits a sota o d'altres) i tractar d'esbrinar el seu significat. Posteriorment els grups compartiran els seus resultats, comprovant si la informació que han aportat coincideix amb la seva idea original.

Relació de termes

Abús: Relació sexual mantinguda amb algú en contra de la seva voluntat.

Coeducació: Educació conjunta, especialment la que es dona a alumnes dels dos sexes, sense fer diferències.

Discriminació de gènere: Actitud per la qual es considera inferior una persona per pertànyer al gènere femení, i se li neguen certs drets o se la desfavoreix en la legislació.

Estereotip: I matge o idea acceptades comunament per un grup o per una societat amb caràcter fix i immutable.

Feminisme: Doctrina i moviment social que defensa els drets de les dones i els reconeix capacitats i drets abans reservats als homes.

Homofòbia: Aversió o rebuig obsessius cap als homosexuals, ja siguin homes o dones.

Igualtat: Semblança de tracte entre homes i dones.

Lapidació: Llançament de pedres contra algú fins a aconseguir la seva mort.

Lesbiana: Dona homosexual.

Masclisme: Actitud o tendència discriminatòria que considera l'home superior a la dona.

Maltractar: Tractar malament amb paraules o accions, provocant així un dany o perjudici psicològic o físic.

Mutilació genital femenina: terme utilitzat per a referir-se a la extirpació parcial o total dels òrgans genitals femenins.

Misogin: persona que odia les dones.

Violació: Realització de l'acte sexual amb una persona en contra de la seva voluntat i generalment per la força, o quan aquesta persona és menor, està sense sentit o té algun trastorn mental.

Violència de gènere: Tendència d'alguns homes a deixar-se dur fàcilment per la ira o fer ús de la força contra les dones pel fet de ser físicament més febles i/o pensar que són inferiors i deuen sotmetre's a la voluntat dels homes

Patriarcat: Predomini o major autoritat de l'home en una societat o en un grup.

Prejudici: Judici o opinió que es formen per endavant i sense tenir les dades adequades.

Prevenió de la violència: Preparació i disposició anticipades per a evitar el risc que es produeixin fets violents.

Què significa el 8 de març?

Objectiu: Conèixer el significat del 8 de març, dia de la dona treballadora. Analitzar què significa aquesta data.

Edat: Secundària i Batxillerat (12-17 anys).

Àrees relacionades: Llenguatge, Socials, Ètica, Geografia i Història, tutories.

Material necessari: paper, bolígraf, text adjunt.

Desenvolupament: Lectura del text adjunt. Es fan grups amb els participants i s'ha de respondre les següents qüestions:

- Per quines raons se celebra el 8 de març?
- Per què es va escollir aquesta data?
- És significativa?
- La situació de la dona ha canviat molt des de 1908?
- En què ha canviat?
- En què no ha canviat?

Finalment s'intercanvien les opinions dels diferents grups.

8 de març: dia de la dona treballadora

És una celebració que les Nacions Unides van declarar l'any 1975, però que té els seus orígens l'any 1908 a Nova York. Al començament de segle, moltes dones es van incorporar al treball a les fàbriques en unes condicions molt dures: jornades laborals llarguíssimes, de dotze i més hores, rebent salaris inferiors als dels homes. A mesura que les dones s'anaven incorporant al món laboral, es feia més evident que aquella situació no era justa, i a poc a poc van començar a organitzar-se. Una de les protestes reivindicant millors condicions laborals va ser la que van protagonitzar les treballadores de la fàbrica tèxtil Cotton de Nova York, als Estats Units.

Era el 8 de març de 1908 i les treballadores es van tancar en l'interior per demanar que se'ls reduís la seva jornada laboral a 10 hores. El propietari de la fàbrica va decidir incendiar l'edifici per a fer-les sortir, però el resultat va ser que 129 treballadores van morir. Aquests són els fets puntuals que ens serveixen de referència concreta per a commemorar aquest dia, però el 8 de març és molt més que la celebració d'uns fets concrets. Per això, en aquest dia dediquem una jornada de reflexió sobre el llarg camí que les dones han hagut de recórrer per veure reconeguts els seus drets. Només hem de fixar-nos que, entre l'any 1908, quan van succeir els fets de la fàbrica de Cotton a Nova York, i 1975, quan les Nacions Unides van declarar el 8 de març "Dia Internacional de la Dona", van passar gairebé 70 anys. És a dir, que no és fins a set dècades després quan la comunitat internacional creu oportú dedicar un dia exclusivament a pensar i repensar en la situació de les dones.

Què ha passat en 70 anys perquè es produeixi aquest canvi d'orientació? En primer lloc, ha canviat la situació legal de les dones que, al llarg del segle, han aconseguit la igualtat legal. I paral·lelament s'han anat introduint en diferents camps en els quals, a començaments de segle, pràcticament no estaven presents. És necessari pensar que, fins llavors, les dones havien estat relegades majoritàriament al que diem "vida privada", és a dir, a les tasques relacionades amb la família, la llar, l'atenció a altres persones. El salt de la vida privada a la pública, és a dir, a l'escola, al treball, a les associacions, a la política, a l'esport, etc... ha estat un procés molt lent i molt costós. A poc a poc, les dones s'han incorporat a tots els àmbits de la societat. Això ha tingut dues conseqüències principals: una, que les dones han pogut aportar la seva pròpia visió de les coses en terrenys on, tradicionalment, havien estat absents. I dos, que la societat ha descobert que les dones com a col·lectiu tenen una sèrie de necessitats, manques, expectatives i preocupacions a les quals cal donar resposta.

Què significa el 8 de març?

Per això les Nacions Unides van declarar l'any 1975 com l'Any Internacional de la Dona. En la celebració a Mèxic de la primera conferència mundial de la dona es va creure convenient instaurar aquest dia per a reflexionar sobre les dones, sobre les seves necessitats, les seves problemàtiques. Si analitzem molt breument el passat, veurem com l'evolució del col·lectiu femení en la nostra societat ha estat positiva, perquè les dones han guanyat protagonisme en els àmbits públics de la societat. Aquest és un camí que van iniciar els moviments sufragistes al començament del segle XX, però que en els últims 20 anys ha tingut un fort impuls, sobretot gràcies a la recuperació dels drets democràtics i a la força i el treball de les dones, tant a nivell individual com de les associacions.

El treball a favor de la igualtat de la dona ha tingut diferents fases:

- Defensar els drets bàsics de les dones, treballant per a promocionar-les i fer-les sortir de l'anonimat i la invisibilitat.
- Arribar a la igualtat d'oportunitats i establir bases sòlides per a edificar una societat més igualitària.

Ara, és cert que homes i dones som iguals davant la llei, les dones estan presents en molts àmbits de la societat i cada dia la seva participació i les seves opinions pesen més. Però això no obstant, el camí no ha acabat, perquè continuen existint molts àmbits en els quals les dones es troben amb moltes dificultats.

Per això, encara que entre l'època que es van produir els fets del 8 de març de 1908 i avui la situació de les dones ha canviat i millorat molt, encara és necessari continuar treballant per a aconseguir una societat més igualitària. I encara són necessaris dies com aquest per a poder reflexionar, analitzar i continuar avançant. Existeixen una sèrie de reptes per a assumir en els propers anys, i ens hi hem d'implicar conjuntament homes i dones, associacions i institucions. Bàsicament aquests reptes són:

- Aconseguir una plena coeducació, que formi i estimuli per igual els nois i les noies, i que transmeti tots els valors, models i estils d'homes i dones.
- Eradicar una sèrie de pràctiques discriminatòries que persisteixen en el mercat laboral.
- Sensibilitzar la societat perquè accepti sense reserves que homes i dones han de compartir les responsabilitats públiques i privades.

D'aquesta manera podrem modificar les estructures socials i podrem aconseguir el nostre objectiu últim: una societat paritària. Una paritat que, des de la diversitat, com a font de riquesa, permeti que homes i dones comparteixin equilibradament i harmònicament tots els àmbits de la seva vida personal i social. Aquesta és una meta molt important i que ens demostra que no només el 8 de març, sinó cada dia, necessitem continuar treballant per la igualtat.

Organitza un cinefòrum

Objectiu: Reflexionar i debatre sobre la problemàtica de la violència domèstica, els drets de la dona i els estereotips.

Edat: Secundària i Batxillerat (12-17 anys)

Àrees relacionades: Llenguatge, Socials, Ètica, tutories.

Material necessari: curt d'Amnistia Internacional i TCM, fitxa adjunta.

Desenvolupament:

- Selecció d'una de les pel·lícules que tracti el problema de la discriminació per gènere (apartat de filmografia).
- Visualització del curt o introducció relatiu a drets de la dona, presentat per Luís Tosar.
- Visualització de la pel·lícula escollida.
- Repartiment de les preguntes incloses a la fitxa adjunta al costat de les notes per a l'educador, si es considera oportú, però sense incloure-hi les respostes.
- Visualitzar novament la introducció i demanar als i les participants que omplin el qüestionari.
- Establir un debat sobre les respostes del qüestionari i la informació proporcionada.

NOTES PER A L'EDUCADOR

La violència contra les dones és potser la violació dels drets humans més universal, silenciada i impune de totes. No hi ha una zona geogràfica on puguem dir que les dones i nenes estan fora de perill de sofrir violència, precisament pel fet de ser dones en una societat sexista. Malgrat el reconeixement d'igualtat de drets sobre el paper, les dones són de fet víctimes potencials d'un major nombre d'abusos, que es produeixen en una continuïtat d'espais, des de la pròpia casa, passant per la comunitat, l'espai de feina, l'escenari d'un conflicte armat i l'espai públic en general.

El maltractament, la violació, la mutilació genital, l'assetjament sexual produïts en temps de pau o en conflictes armats, són diferents formes del que s'ha anomenat una "violència contínua" contra els drets humans de les dones. Totes elles tenen una arrel comuna: les desiguals relacions de poder entre homes i dones.

Amnistia Internacional posa èmfasi en la responsabilitat de l'Estat pel que fa a la seva obligació d'actuar amb la diligència deguda, dictant mesures apropiades i eficaces per protegir els drets humans de les dones.

QÜESTIONARI

1. Com es diu la dona que apareix en la primera escena?
2. Què li va passar?
3. Quant temps va suportar els maltractaments?
4. Per què no es va evitar el seu assassinat?
5. Quantes dones han mort a Espanya des de 1999?
6. Quantes dones, a tot el món, són colpejades, obligades a mantenir relacions sexuals o pateixen altres abusos?
7. Quin és l'abús més universal, està, silenciat i impune?
8. Què afirma un home que apareix a la pantalla que cal fer-li a una dona que ha comès adulteris, segons l'I slam?
9. Què afirma un home que surt empresonat?
10. Què demana Amnistia Internacional?

RESPOSTES

1. Alicia Aristregui.
2. Va morir a mans del seu marit a plena llum del dia.
3. 14 anys.
4. Les autoritats no van fer res per ajudar-la, quan ho havia denunciat diverses vegades.
5. 615 dones (fins a la data de la realització del documental).
6. Una de cada tres.
7. La violència contra la dona.
8. Ha de ser lapidada.
9. Diu que està orgullós en cas d'haver matat la seva germana.
10. Demana als governs que revisin la legislació actual i que adoptin mesures per garantir la seguretat de la dona i que no quedi impune la violència contra ella.

Videojocs i estereotips

1. Objectius:

- Debat de tot el grup sobre la problemàtica de la violència de gènere, acostament al problema, aclariment de termes ("violència de gènere").
- Relacionar-lo amb actituds sexistes, conscienciar de la necessitat d'identificar aquestes actituds en la vida quotidiana.
- Proposar l'anàlisi d'exemples de videojocs i anuncis que ens proposen comportaments sexistes estereotipats i de vegades violents.

Curs: 1r i 2n de E.S.O.

Assignatures: Educació Plàstica i Visual; tutoria.

2. Anàlisi dels nous papers de la dona als videojocs:

2.1. Lara Croft.

- Materials: Fitxa 1 i les seves preguntes.
- Activitat individual. Comentar les conclusions en petits grups. Presentació de conclusions al gran grup pels portaveus de cada grup. Breu debat.

2.2. Algunes relacions de Lara Croft amb altres imatges creades.

- Materials: Fitxa 2 i les seves preguntes.

2.3. Barbie.

- Materials: Fitxa 3 i les seves preguntes.
- Activitat individual. Comentar les conclusions en petits grups. Presentació de conclusions al gran grup pels portaveus de cada grup. Breu debat.

2.4. Les supernenes

- Materials: Fitxa 4 i les seves preguntes.

3. Proposta per a altres possibles comportaments:

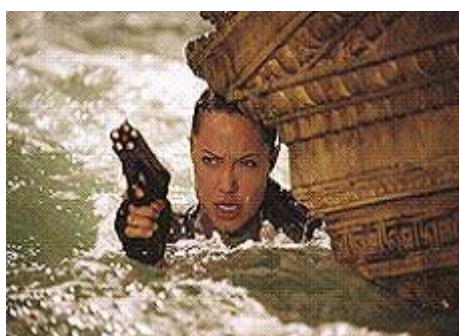
- Debat de gran grup sintetitzant les conclusions trobades a l'exercici anterior.
- Escollir un dels personatges anteriors i crear-ne un dibuix o una historieta atribuint-li un comportament diferent de l'original, sense l'estereotip que portava incorporat. Selecció dels millors dibuixos i exposició a l'aula.

Videojocs i estereotips

FITXA 1

Els nous papers de les dones als videojocs: Lara Croft

Observa les següents imatges:

Videojocs i estereotips

1. Observa la relació entre el personatge creat per al videojoc de Lara Croft i la pel·lícula. En què s'assemblen? Si juguessis amb el videojoc, t'ajudaria a concentrar-te en la seva acció l'haver vist la pel·lícula? Coneixes altres pel·lícules que tinguin videojocs? Creus que és una pràctica habitual el que existeixin les dues coses?
2. Com vas veure Lara Croft? Té bona forma física? Creus que és important que tingui aquesta musculatura? T'agradaria igual la pel·lícula o el videojoc si fos grassa o lletja?
3. Si vols observar una cosa una mica curiosa, visita la pàgina web de Nike, el link dedicat a la dona i veuràs l'enorme semblança entre el físic i la roba de Lara Croft i les models d'aquesta marca. Casualitat?
4. Ens fixarem en quin tipus de vehicles fa servir Lara a les fotos. Descriu-los. La moto, quina sensació ens transmet en veure aquesta noia conduint-la? I el tot terreny? Creus que els van escollir per algun motiu? Què ens diu sobre la personalitat d'aquesta dona?
5. Relacionem tot això amb la nostra realitat; coneixes moltes noies que es vesteixin així, que tinguin aquestes motos o tot terrenys? Què dirien els teus amics si et veiessin amb aquesta moto? Quan jugues al videojoc, pots imaginar-te que tu ets Lara Croft? Creus que les persones a les que els agrada aquest personatge admiren el que representa com a dona?
6. Mira ara què porta la Lara a moltes fotos. Va armada? Com subjecta la pistola? Sembla que la sap fer servir? Et fa la sensació de força el que una dona sàpiga fer servir una pistola com quan els homes ho fan a les pel·lícules? Surt a moltes fotos armada; la posició que té és natural o creus que està posant amb la pistola? Ens està ensenyant que sap portar-la?
7. Observa les últimes fotos, on és Lara? Quin tipus de país creus que és? La possibilitat que visquin aventures és més fàcil que es compleixi en països d'aquest tipus? Tu sabries moure't en aquests llocs? Llavors, el que aquesta dona visqui en aquests llocs, creus que ho escullen per alguna cosa? És més car rodar pel·lícules en aquests llocs? Per què fan aquest esforç? Què ens volen dir sobre la personalitat de la Lara Croft?
8. Llegeix les preguntes anteriors i estableix unes conclusions sobre la personalitat d'aquest tipus de dona. Intenta relacionar quines d'aquestes característiques les prenen per imitació dels típics papers d'homes herois aventurers. Comenta aquest estereotip d'home i observa el seu doble en dona.

Videojocs i estereotips

FITXA 2

Algunes relacions de la Lara Croft amb altres imatges creades

Observa les següents imatges i textos:

- Les tres primeres fotos són de les protagonistes de d'altres tants videojocs: Aki Ross, Ananova, Webbie... Es tracta d'heroïnes semblants a la més famosa Lara Croft; si aquesta saga ha tingut tant d'èxit com per tenir imitadores, creus que el que transmet sobre la dona agrada als que hi juguen?
- A la fitxa anterior es feia menció de Nike. Observa les fotos agafades de la seva web sobre la dona. Veus les relacions que comentàvem?
- L'última foto representa la portada d'un videojoc del qual pots trobar moltes semblances en les adreces que s'indiquen a internet. Llegeix la descripció de com jugar, com creus que és tractada la imatge de la dona? Quins papers li adjudiquen en aquest cas?

Videojocs i estereotips

FITXA 2

Barbie

Observa les següents imatges i descripcions:

Barbie princesa Rapunzel i Penélope

Barbie és la princesa Rapunzel, protagonista del conte del mateix nom. Lueix un vestit lila i una corona, com en el video. L'acompanya la seva fidel mascota, el drac Penélope en forma de ninot en miniatura.

Barbie al llac dels cignes

Basada en la reeixida franquícia de Mattel, les noies s'uneixen a Barbie i a Lila (l'Unicorni), submergint-se en un viatge màgic i apassionant per a així trencar el conjur que ha arrabassat la màgia del bosc encantat i ha atrapat Barbie i els seus amics.

Les noies busquen objectes ocults i pintures murals al llarg del bosc, creen planes de flors cantadores, solucionen divertits trencaclosques i moltes, moltes coses més. Una meravellosa sorpresa espera les jugadores quan assoleixen finalment el Màgic Picnic davant la Lluna!

Característiques: Viatja al llarg de sis escenaris amb encant, com el Llac dels Cignes, els Camps de Flors i el Llogarret de les Fades. Tria entre munts de fascinadors vestits per a la Barbie i canvia l'aspecte de Lila amb enlluernadors ornaments. Gaudeix d'encantadors jocs i activitats mentre ajudes la Barbie a covar ous de cigne, crear divertides cançons musicals i fins i tot caçar cuques de llum. Transforma el bosc gràcies a cinc varetes màgiques i empolvora pols màgiques per descobrir elements secrets.

Videojocs i estereotips

1. En les primeres fotos tens dues imatges de Barbie als seus videojocs. Aprecies bé les diferències d'aquesta representació respecte al que hem vist de Lara Croft? Observa i descriu com està vestida. Mira ara els seus gestos de la cara. Està maquillada? I el cabell, està cuidat? La postura del seu cos com és? S'assembla en alguna cosa a les postures de la Lara Croft?
2. Els tons emprats a la roba i el paisatge, són suaus o molt contrastats? Les línies que podem observar, són rectes i trencades o corbes i obliqües? Tot això fa que la sensació que transmet aquesta imatge sigui agradable o desagradable?
3. La cara de Barbie, té els trets molt marcats, les celles crispades o preocupades, la boca tancada, o hi ha unes corbes petites i delicades que ens indiquen els ulls, boca i nas? Sembla que se senti molt bé, aquest personatge? És feliç?
4. Llegeix la descripció del joc. On es desenvolupa l'acció? És un lloc verídic o fantàstic? Els animals que apareixen són com els nostres gossos o gats de casa? Creus llavors que aquest joc ens apropa o ens allunya de la nostra realitat? Sembla molt millor això que el que de veritat ens envolta?
5. Com ens presenten la personalitat de Barbie i el seu món? És una dona decidida, valenta i arriscada, perquè imita alguns personatges masculins, com la Lara Croft? Creus que Barbie és encantadora, suau i sobretot molt femenina?
6. T'adones que això és un altre estereotip? És fals com l'anterior, una simplificació de la dona? Raona-ho amb el teu grup.
7. Entre les fotos de la Barbie tens la imatge d'una consola treta al mercat especialment per a les nenes. De quin color és? Per què creus que han triat aquest color? Què pensen els que fabriquen aquests productes per a les nenes? Que les nenes tenen molta personalitat o que s'identificaran amb el color rosa pel fet de ser nenes i els agradarà aquest color com a totes les noies de l'univers?

Videojocs i estereotips

FITXA 2

Les supernenes

Observa les següents imatges i descripcions:

"Les supernenes! Creades amb sucre... espècies... moltes coses boniques... i una enorme dosi de la potent i misteriosa substància coneguda com a ingredient X. Pètal, Bombolla i Cactus (les Supernenes) comencen la increïble aventura de com es van convertir en les protectores de la ciutat de Townsville. Si bé tenen poders tan increïbles com ulls de raigs làsers, una força sobrehumana i la capacitat de volar a la velocitat de la llum, les Noies només estan a pàrvuls."

1. Mirem la primera imatge, el pòster de les supernenes. Quina forma té la cara? Quin és el tret bàsic? Els grans ulls rodons només tenen un contrast de línia trencada molt pronunciat, on és? A tota la cara només apareix un altre tret, quin? És corbat o recte, gran o petit?
2. Aquest disseny del personatge transmet unes emocions sobre el que senten les supernenes. Quines? Aquestes emocions s'especifiquen sobretot amb la cara; de quina mida és el cos respecte de la cara? Com col·loquen les cames i els braços les supernenes gairebé sempre? En aquesta posició, què sembla que faran?
3. La Lara Croft també apareixia seriosa i com si estigués enfadada; tenen alguna cosa en comú, a què es dediquen les supernenes? Són fortes, agressives i independents com la Lara?
4. Llegeix la descripció que acompanya les fotos. Són heroïnes amb poders especials, les supernenes? Observa que se les qualifica de protectores de la ciutat, però necessiten prendre unes substàncies especials, per què? Les dones per si mateixes no poden protegir res? I necessiten enfadar-se si ho fan?

La dona a la publicitat

1. Objectius:

- Debat sobre la problemàtica de la violència de gènere, apropament al problema, aclariment de termes ("violència de gènere")
- Relacionar-ho amb actituds sexistes, conscienciar de la necessitat d'identificar aquestes actituds en la vida quotidiana.
- Proposar l'anàlisi d'exemples de videojocs i anuncis que ens proposen comportaments sexistes estereotipats i de vegades violents.

Curs: 3r i 4t de E.S.O.

Assignatures: Educació Plàstica i Visual; Imatge i Expressió; tutoria.

2. Anàlisi dels papers de la dona en la publicitat:

2.1. La dependència de l'home.

- Materials: Fitxa 1.
- Activitat individual. Comentar les conclusions en petits grups. Presentació de conclusions al gran grup pels portaveus de cada grup. Breu debat.

2.2. Els rols assumits per la dona tradicionalment.

- Materials: Fitxa 2.
- Activitat individual. Comentar les conclusions en petits grups. Presentació de conclusions al gran grup pels portaveus de cada grup. Breu debat.

2.3. La dona objecte.

- Materials: Fitxa 3
- Activitat individual. Comentar les conclusions en petits grups. Presentació de conclusions al gran grup pels portaveus de cada grup. Breu debat.

2.4. La diferència d'arguments per vendre un mateix producte als homes o a les dones.

- Materials: Fitxa 4
- Activitat individual. Comentar les conclusions en petits grups. Presentació de conclusions al gran grup pels portaveus de cada grup. Breu debat.

3. Proposta per a altres comportaments possibles:

- Debat de gran grup sintetitzant les conclusions trobades a l'exercici anterior.

La dona a la publicitat

FITXA 1

Els papers de la dona en la publicitat: la dependència de l'home

Observa les següents imatges:

Sector: transport (línies aèries)
Anunciant: Lufthansa
Medi: premsa

Sector: alimentació
Anunciant: Sacarina
Medi: premsa

Sector: moda
Anunciant: Sisley
Medi: premsa

La dona a la publicitat

FITXA 2

Els rols assumits per la dona tradicionalment

Observa les següents imatges:

Sector: productes d'higiene i neteja
Anunciant: Norit
Medi: televisió

La dona a la publicitat

FITXA 3

La dona objecte

Observa les següents imatges:

Sector: complements (joieria)
Anunciant: Majórica
Medi: premsa

SOLO PARA GRANDES EXPLORADORES

Sector: complements (rellotges)
Anunciant: Citizen
Medi: premsa

Sector: moda
Anunciant: Sisley
Medi: premsa

Sector: moda
Anunciant: Sisley
Medi: premsa

Sector: moda
Anunciant: Sisley
Medi: premsa

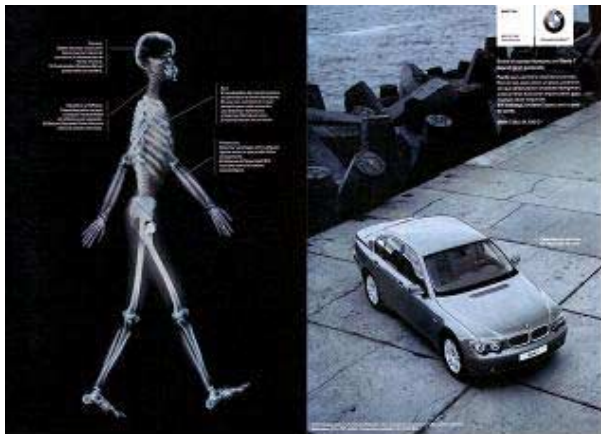
La dona a la publicitat

FITXA 4

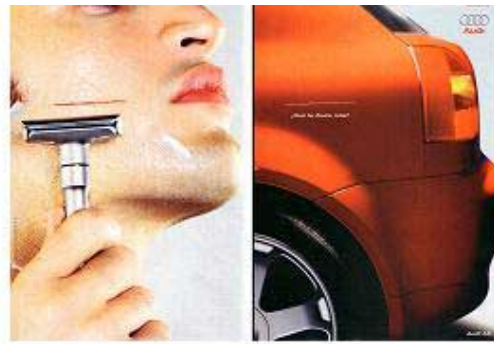
La diferència d'arguments per vendre un mateix producte als homes o a les dones

Observa les següents imatges i descripcions::

1. El cotxe és el cos masculí

Sector: automòbils
Anunciant: BMW
Medi: premsa

Sector: automòbils
Anunciant: Audi
Medi: premsa

2. El cotxe és el futur i el futur és masculí

Sector: automòbils
Anunciant: Audi
Medi: premsa

Sector: automòbils
Anunciant: Audi
Medi: cinema

La dona a la publicitat

3. El plaer del poder reservat als homes

Sector: automòbils
Anunciant: BMW
Medi: televisió

Certs plaers li van ser prohibits a l'home. Moure's tan ràpid com el vent. Provocar la nit i el dia. Dominar els elements. Parar el temps. BMW Sèrie 3. Prohibit?

Sector: automòbils
Anunciant: BMW
Medi: televisió

Titular: "Atreveix-te"

La dona a la publicitat

4. El senyal del nivell social assolit pels homes

El solo pensar, te quedabas con sus 204 CV, de 0 a 100 km/h en 7,2 s, y un consumo reducido de 6,6 l/100 km. Pero si además buscas emociones, te vas a encontrar con un nuevo concepto de BMW. Emisión de CO₂ 177 g/km. Consumo promedio: 6,6 l/100 km.

Nuevo BMW 330Cd.
Coupé y Diesel.

Sector: automòbils
Anunciant: BMW
Medi: premsa

propostes didàctiques

**Activitats
per a
l' Educació
d' Adults**

En el treball amb adults, a més de les propostes específiques recollides a aquest apartat, es poden fer servir també les activitats per a Secundària i Batxillerat, especialment: "Anàlisi de textos", "Sobre la mutilació genital femenina" i "Què significa el 8 de març?"

Escenes fixes

Objectiu: Analitzar i reflexionar sobre la discriminació mitjançant una situació personal que s'hagi sentit.

Material necessari: cap.

Desenvolupament: formar grups entre els participants. Dintre de cada grup, demanar als participants que pensin en algun moment en què es s'hagin sentit discriminats a causa d'un tret d'identitat.

Els membres de cada grup s'expliquen les seves experiències i posteriorment en trien una. Amb aquesta història hem de compondre una escena fixa per a representar-la. El participant que ha explicat la història serà l'encarregat de dissenyar l'escena i s'hi ha d'incloure, però sense representar el seu paper. Quan tots els grups estiguin satisfets amb la seva escena, l'han de representar a la resta dels grups. Demanar al primer grup que actuï, mentre els altres romanen asseguts. Explicar que comptarà endarrere de 5 a 1, i que al final el grup es quedarà formant una escena immòbil.

A continuació es formulen una sèrie de preguntes perquè les responguin els altres grups mentre el grup que compon l'escena segueix immòbil.

Exemples de preguntes:

- Què veuen? A qui s'està discriminant? Per què? Com se sent?
- Qui és l'opressor? Com se sent?
- Quins són les reaccions dels altres personatges o espectadors de l'escena?
- Quins són els sentiments dels altres personatges o espectadors de l'escena?

Quan s'hagi observat l'escena amb deteniment, donar les gràcies als participants i demanar que es relaxin i s'asseguin. Dir que podran parlar sobre la seva escena en el debat que es farà quan s'hagin exposat totes les escenes.

Repetir el procés amb la resta de les escenes.

Recomposar el grup general i iniciar un debat sobre els següents punts:

- S'han captat amb exactitud les històries presentades?
- En quines escenes l'opressió procedia de prejudicis personals i en quines de prejudicis institucionalitzats? Existeixen diferències?
- Quina és la importància del concepte de poder en cadascuna de les situacions?

Prova del sexe i el gènere

Objectiu: Analitzar i reflexionar sobre la discriminació, quines qüestions es refereixen al sexe i quines al gènere.

Material necessari: preguntes sobre sexe o gènere adjuntes.

Desenvolupament: Preguntar als participants quina és la diferència entre els termes "sexe" i "gènere". Demanar al grup que comentï breument les opinions aportades. Subratllar la visió d'Amnistia Internacional i exposar les definicions següents:

*La paraula **gènere** fa referència als atributs i oportunitats socials associats al fet de ser home o dona i a les relacions entre homes i dones i nenes i nens, així com a les relacions entre dones i entre homes. Aquests atributs, oportunitats i relacions els defineix la societat i s'aprenen en els processos de socialització. En canvi, la paraula **sexe** al·ludeix a les característiques biològiques pròpies de la dona o l'home.*

Donar als participants fotocòpies amb el text o deixar temps perquè se l'escriguin.

Dividir els participants en equips de 2 o 3 persones.

Explicar que es llegiran unes frases. Els equips hauran de decidir si la frase serveix per a descriure el "sexe" o el "gènere". Si fa referència al sexe s'aixecaran del seient. Si la fa al gènere, es quedaran asseguts.

Llegir les frases i deixar temps perquè els grups les comentin.

Sexe o gènere?

- Les dones pareixen; els homes no. (S)
- Les nenes són amables; els nens, durs i audaçs. (G)
- En molts països, les dones guanyen només el setanta per cent del que guanyen els homes. (G)
- Les dones poden alletar als seus fills; els homes han d'utilitzar un biberó. (S)
- Les dones són les encarregades de criar els nens. (G)
- Els homes són els que prenen les decisions. (G)
- A l'Egipte antic, els homes es quedaven a casa teixint. Les dones s'ocupaven dels afers de la família. (G)
- Les dones heretaven la propietat, i els homes no. (G)
- Les veus dels nens canvien amb la pubertat; les de les nenes no. (S)
- Segons estadístiques de les Nacions Unides, les dones realitzen el 67 per cent del treball mundial i, no obstant això, només guanyen el 10 per cent dels ingressos mundials. (G)
- A les dones els preocupa la qualitat de l'educació dels seus fills. (G)
- A les dones se'ls prohibeix realitzar treballs perillosos, com treballar en mines subterrànies; els homes treballen sota la seva pròpia responsabilitat. (G)
- A gairebé tots els països, la majoria dels policies són homes. (G)
- Hi ha menys dones presidentes, parlamentàries i directives que homes. (G)

Es comenten en grup i s'escriuen a la pissarra els principals punts. Es debat sobre qüestions com:

- Han sorprès alguns dels enunciats?
- Totes les persones del grup eren del mateix parer?
- Hi ha hagut desacord? S'ha pogut solucionar el desacord?
- De quina forma varien les funcions de gènere d'acord amb les diferències d'edat, classe, raça, cultura i període històric?
- Com varia la forma per la que les dones de diferents països experimenten el poder i l'opressió?

Estereotips

Objectiu: Analitzar i reflexionar sobre el que són els estereotips i com influeixen en la discriminació.

Notes per a l'educador: Els estereotips deshumanitzen les persones. Quan es deshumanitza una persona, resulta més fàcil discriminar-la i fer-la víctima de greus violacions de drets humans.

Material necessari: material per a escriure, diaris, revistes.

Desenvolupament: Dividir els participants en grups de 4 o 5 persones.

Donar a cada grup una fulla gran de paper i demanar que hi escriguin la paraula "dona" al centre. Els participants han de buscar en els diaris i revistes, retallar imatges i paraules i enganxar-les en el paper per a crear un collage del que significa ser dona a les seves comunitats. Han de pensar en paraules, imatges, materials, colors, sons, etc. Quan s'hagi acabat el collage, dirigir un debat basant-se en els cinc punts següents:

- Quantes característiques descriuen la dona de forma positiva i negativa?
- Quines diferències de llenguatge hi hauria hagut si s'haguessin fet servir paraules "masculines"?
- Existeix relació entre la discriminació i el llenguatge?
- D'on procedeixen els estereotips?
- Què s'aconsegueix amb els estereotips?

L'arbre de la discriminació

Objectiu: Analitzar i reflexionar sobre el que és discriminació per motiu de gènere.

Material necessari: material per a escriure.

Desenvolupament:

- Fer un dibuix gran d'una pomera, o del fruiter que es vulgui, i col·locar-lo en un lloc visible.
- Escriure en el centre les paraules "discriminació per motius de gènere". Preguntar al grup què entén per discriminació per motius de gènere.
- Realitzar una sessió d'aportació d'idees amb tot el grup sobre els factors que provoquen la discriminació per motius de gènere.
- Recalcar que s'estan analitzant la discriminació per motius de gènere, no només els actes de violència contra les dones.
- Escriure les respostes a les arrels de l'arbre.
- A continuació demanar que s'aportin idees sobre les conseqüències de la discriminació. Escriure-les en els fruits de l'arbre.
- Dividir els participants en grups petits. Cada grup triarà una paraula de les arrels i una paraula de les pomes i pensaran una història que vinculi les dues paraules. Cada grup explicarà la seva història a la resta de grups, indicant els abusos contra els drets humans que apareguin a la història.
- Demanar als grups que debatïn sobre com se'ls nega a les dones de la seva comunitat aquest dret humà.

A continuació es presenten alguns exemples.

Alimentar els nens amb preferència a les nenes; en situacions d'escassetat de menjar, algunes famílies donen als homes un tracte preferent que pot privar a l'altre sexe del dret a la vida.

Els ajuntaments que no financen l'enllumenat adequat dels carrers i els aparcaments d'automòbils en zones considerades insegures priven a les dones del dret a la seguretat de la seva persona.

Els empresaris que discriminen les dones embarassades o les dones casades –per les seves probabilitats de quedar embarassades– neguen a les dones el dret a condicions de treball justes i favorables.

Casos reals

Objectiu: Analitzar la violència contra les dones en el cicle de la seva vida a través del coneixement de casos reals.

Material necessari: casos adjunts.

Desenvolupament:

- Dividir els participants en quatre grups.
- Donar a cada grup un cas il·lustratiu.
- Els participants contesten en els seus grups a les següents preguntes, que estan escrites en la part inferior de cada cas:
  - Quins problemes de drets humans s'aprecien?
  - Com creu que s'ha arribat a aquesta situació?
  - Quins són les causes subjacents?
  - Qui és el responsable?
  - Què pot fer-se?
- Els grups trien un participant perquè informi a la resta del grup.

Cas 1. Jean, Anglaterra

«[...] Que per què vaig aguantar aquest tracte?... , suposo que pensava que ell tenia mal geni i que jo el posava furiós per no tenir el menjar a temps, per arribar del treball deu minuts tard, per guanyar més que ell o per no aconseguir que els nens callessin. Recordo que la primera vegada que vaig pensar "sóc una esposa maltractada" va ser quan em va trencar les dents i vaig estar hospitalitzada amb diverses costelles trencades. Però a qui podia explicar-ho? Visc a centenars de quilòmetres de la meva família, no tenia temps per a fer amistats i ell detestava que sortís. Per a la gent de fora era un pare de família molt treballador, un policia! Estava avergonyida de la meva situació: una dona instruïda amb un treball de responsabilitat, a la qual colpejava, mossegava, i donava puntades i cops de puny l'home al que encara estimava. Seguia creient que les coses millorarien. Però quan anys després vaig adonar-me que un dia podia arribar a matar-me i que els nens es quedarien sols amb ell, vaig buscar el nombre de telèfon del refugi i me'n vaig anar abandonant-ho tot. Estar en el refugi també era terrible, ja que no tenia diners ni casa, els nens estaven angoixats pel canvi de col·legi, havia hagut d'abandonar el meu treball per no poder aguantar més i estava aterrida davant la perspectiva del procés. Ho he perdut tot, inclosa la confiança en mi mateixa. En John fa dos anys que és a la presó. Visc en un pis petit amb els meus fills i és ara quan començo a pensar que podem dur una vida normal [...]»

Nou mesos després que Jean escrivís aquesta carta, en John va sortir de la presó, va localitzar la seva dona a través del col·legi dels nens i la va matar a cops de martell.

Casos reals

Cas 2. Registre del refugi per a dones de Dastak, Pakistan

- 30 de gener de 2001. Nova resident: Kubran Bibi, de la província de Punjab. Ha abandonat al seu segon marit, I qbal, per ser víctima de violència en el matrimoni. Vol ajuda per a sol·licitar el divorci. Li angoixa que els seus familiars coneguin el seu refugi perquè l'han amenaçat amb emprar la violència.
- 4 de febrer de 2001. Antecedents de Kubran Bibi: el 1999 la van casar sense el seu consentiment amb un home de la província de Punjab. El matrimoni només va durar uns mesos. Després del divorci, el seu pare la va tornar a casar sense el seu consentiment amb I qbal. I qbal, que ja estava casat, la va colpejar brutal i repetidament des del principi. El pare d'ella havia obtingut diners dels seus dos matrimonis, per la qual cosa Kubran Bibi no podia acudir als seus pares buscant ajuda.
- 9 de febrer de 2001. Els familiars de Kubran Bibi saben que està aquí. Avui ha parlat amb la seva germana, amb el seu cunyat i amb el seu cosí. L'estan pressionant molt perquè torni.
- 16 de febrer de 2001. Sortida de Kubran Bibi. Avui ha retornat a la casa paterna amb el seu pare i la seva germana.
- 28 de març de 2001. Veure el retall del diari annex. Kubran Bibi ha mort a trets mentre dormia al pati de la casa familiar. S'ha acusat de la mort al seu cosí, qui ha manifestat que es tractava d'un "homicidi per motius d'honor". El seu germà i cunyat també apareixen implicats com a testimonis de l'homicidi. Tornem a comprovar el difícil que resulta protegir les dones que acudeixen a nosaltres buscant ajuda quan fins i tot les seves familiars més propers són una amenaça per a elles. El que siguem un refugi privat, sense subvenció ni suport oficials, contribueix a què la seva situació sigui encara més precària.

Si desitges rebre més informació sobre Amnistia Internacional i els seus materials pedagògics posa't en contacte amb l'Equipo de Educación de la Sección espanyola o amb el Grup d'educació

Material didàctic elaborat per:

Equipo de Educación en Derechos Humanos
Sección española de Amnistía Internacional
Fernando VI, 8, 1º izda.
28004 Madrid.
Tel: 91 310 12 77
equipo.educacion@es.amnesty.org
www.es.amnesty.org

**Traducció al català
(amb l'adaptació d'algun dels continguts):**

Grup d'educació
Amnistia Internacional Catalunya
Alfons XI I, 19-21, principal 1a
08006 Barcelona
Tel: 93 209 35 36
ai-educadors@ai-cat.org
www.ai-cat.org/educadors

AMNISTIA INTERNACIONAL ÉS LA UNIÓ DE MILERS DE PERSONES QUE ES NEGUEN A VEURE LA VIOLÈNCIA I LA INJUSTÍCIA COM UNA REALITAT ALIENA I INEVITABLE. DES DE FA MÉS DE QUARANTA ANYS TREBALLA DENUNCIANT ARREU DEL MÓN LES VIOLACIONS DELS DRETS HUMANS.

L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS ÉS IMPRESCINDIBLE EN AQUESTA LLUITA CONTRA LES VIOLACIONS DELS DRETS HUMANS. GRÀCIES PER AJUDAR-NOS.

